

Gînduri de Șavuot

OMUL CU CARTEA

de Șef rabin dr. MOSES ROSEN

Perdeaua mileniilor se dă în lături. Pe fundalul unui pisc de munte, zărim un om care strînge la piept o comoară. O strînge cu blîndețe și dragoste. Pe chipul său nu se poate citi nimic din căutătura hrăpărețului care vrea să păstreze comoara numai pentru sine ci, dimpotrivă, el radiază de bucuria supremă a dăruirii. Omul împarte, împarte mereu. În toate cele patru vînturi ale lumii, de-asupra zărilor istoriei, el azvîrle această bogăție într-o necontenită dezlănțuire de risipă. La rîndul lor, cei ce se împărtășesc din nestematele ei nu le păstrează numai pentru sine, ci le împărtășesc mai departe. Pe măsură ce dau mai mult altora, în loc să sărăcească ei se îmbogățesc mai mult.

O reacție spirituală „în lanț”; iată ce a însemnat comoara învățăturii coborîată de pe înălțimile sinaitice — iar brațele care au dezlănțuit-o au fost acelea ale învățătorului nostru Moșe.

Au mai fost și alte învățături, înaintea celei a Decalogului. Ele au constituit monopolul unei caste de privilegiați care nu voiau să fie numai stăpînii bogățiilor materiale ci și ai celor ale spiritului. Ele erau sortite să rămînă o taină a celor puternici, să fundamenteze nedreptatea.

Decalogul a proclamat o învățătură menită să cuprindă întregul norod „precum apele cuprind întregul ocean” (Ieșia). Lapidarele sale cuvinte au enunțat invincibila forță a legii morale care va trebui să reglementeze raporturile dintre om și om. Ideile ce au pornit din cele două table ale legii sinaitice aveau scopul de a deveni temelia morală a unei orînduirii a dreptății.

Glasul de tunet al poruncilor de pe Sinai l-a făcut să tresară pe om. Fulgerele revelației i-au luminat sufletul și mintea. El a aflat atunci că lumea aceasta nu trebuie să fie o junglă și că în mîinile sale se află posibilitatea de a o transforma într-un paradis.

Învățătura a pornit la drum. Cîte piedici nu i s-au pus în cale! Sabia s-a pus nu o dată de-a curmezișul cărții. Forța a încercat, de nenumărate ori, să sugrume rațiunea.

Discipolii lui Moșe nu și-au pierdut însă încrederea în victoria învățăturii. Nici o sabie n-a putut să-și răspîndească tăișul cu repeziunea cu care a făcut-o învățătura.

„Nu aceiași e etalonul valorilor spirituale cu acel al celor materiale” — ne învăță rabi Zeira în tractatul Berachot 40. „În domeniul material, vasul cel gol poate cuprinde valori pe cînd cel plin nu mai oferă spațiu pentru așa ceva. În cel spiritual însă, dacă „vasul” e gol, degeaba mai torni într-însul căci el nu poate primi nimic. Cu cît e însă mai plin, cu atît e mai mult loc pentru noi și noi valori”.

Iată pentru ce cele zece principii morale pornite atunci, într-a șasea zi a lunii Sivan, s-au multiplicat la nesfîrșit. Niciodată nu s-a umplut vasul acesta al învățăturii. Sute de generații au sorbit cu nesăț din izvorul lui. Cu cît au băut mai mult, cu atît setea le-a devenit mai puternică. Omul cu cartea în brațe — imaginea reprezentînd pe Moșe cu decalogul — s-a multiplicat într-un infinit număr de exemplare, de-a lungul tuturor generațiilor. El: au ținut strîns la piept comoara cea neprețuită. Oricît de mistuitoare au fost flăcările autodafeurilor de la Titus pînă la Torquemada și pînă la Hitler, ele n-au izbutit să nimicească tezaurul acesta miraculos.

Omul cu cartea în brațe s-a înălțat tot mai sus. La poalele lui se află un munte uriaș, alcătuit din nesfîrșitul morman de cărți pe care toate generațiile le-au îngmădit, aducîndu-și fiecare din ele aportul

O străveche legendă populară ne zugrăvește drumul omîrîrii spre întîmpinarea lui Mesia. Pe un imens pod de hîrtie vom pași spre vremurile păcii și ale fericirii.

Pe podul acesta de hîrtie, simbol al uriașei forțe a învățăturii, ne îndreptăm astăzi către zările bunăstării și ale păcii. Primii pași pe care i-am făcut noi pe acest pod sînt acei ai celor zece porunci. Iată ce prăznuim noi în această sărbătoare de Șavuot.

Moșe (pictură)

Amintirea celor buni...

„Trei cununi există pe lume și anume: cununa învățăturii, cununa preoției și cununa binelui obște. dar cununa rememului bun le depășește pe toate celelalte”.

Autorul acestui aforism, Simon ben Iohai, a trăit și a creat acum aproape două mii de ani, în împrejurările dramatice legate de marea răscoală antiromană condusă de Bar Kohba. El este unul dintre cei mai străluciți reprezentanți ai pleiadei de tainnici, erudiți ai talmudului, care au întrupat chintesenta eticii iudaice. Opera sa capitală, cartea Zohar (Strălucire) a străbătut veacurile și mileniile, împrăștiindu-și cu strălucire razele sale luminoase.

Această personalitate este comemorată an de an în ziua de Lag Baomer. În obștea noastră, tradiția a statonnică ca în ziua comemorării celui care considera „numele bun” mai presus de toate celelalte virtuți, să fie comemorați și rabinii, clericii, enoriașii care prin viața și faptele lor pildeau și au înscris numele în Pincasul, în cronica obștei.

Credincioșii acestei tradiții, în seara zilei de 8 mai a.c. s-au adunat la templul coral din București enoriașii sfîntului lăcaș. Erau de față conducătorii Federației Comunităților Evreiești (M.) în frunte cu Eminența Sa d. Șef rabin dr. Moses Rosen, ai Comunității Evreilor (M.) din București, președinți de temple și sinagogi etc.

LAG BAOMER LA TEMPLUL CORAL DIN BUCUREȘTI

Eminența Sa d. Șef rabin dr. Moses Rosen a rostit predica ocazională, folosind ca îndreptar aforismul aceluia a cărui memorie este pomenită în toate obștiile lui Israel în această zi.

Orientîndu-se după această învățătură și analizînd-o, d. Șef rabin a arătat rolul hotărîtor pe care l-au jucat în obștea evreilor din București acei care au purtat pe creștetul lor, cu demnitate și competență, cu abnegație și dragoste de popor כתר כהונה cununa preoției. „Rabinii acestei comunități și-au înscris numele lor cu cîinst în anele rabinatului mondial. Gaonul Meier Leibish Malbin strălucște cu al său comentat biblic și cu celelalte opere ale sale, pe cerul creștinătății noastre. Moses Gaster, Mayer Beck, Iacov Niemirower și mulți alții sînt purtători ai cununei preoției, pe care îi amintim cu pioșenie și evlavie”.

„Cununa învățăturii כתר תורה pe care au purtat-o învățătorii și intelectuali, îi respectați ai comunității noastre, a fost de asemenea evocată cu numeroase pomeniri de nume care s-au evidențiat atît pe tărîmul culturii iudaice cît și pe al celei profane (scriitori, oameni de știință etc. etc.).”

„Cea de a treia dintre cununi strălucite de asemeni printre filele Pincasului a cărui

(Continuare în pag. III-a)

Cadrul poetic

O undă de inefabilă poezie învăluie zilele de Șavuot. În primul rînd, e poezia evenimentelor pe care această sărbătoare le evocă: peregrinarea prin deșertul arzărilor, oprirea la poalele muntelui Sinai, apoi clipa solemnă cînd în mijlocul tunetelor, fulgerelor și a elementelor dezlănțuite, Moșe coboară din înălțimi cu Tablele Legii. Această clipă fără egal a transfigurării și a aprins fantezia multora. Mărturie stau comentariile ce s-au adăugat pe marginea foliantelor ce cuprind relatarea aceluia eveniment unic. Astfel, la întrebarea: de ce a fost ales pustul ca loc al revelației divine, un comentator răspunde că prin aceasta Dumnezeu a urmărit să arate că Tora nu trebuie să constituie monopolul niciunui grup și al nici unui popor, ci întocmai ca pustul, învățătura aparține oricui pornește, tinerar, pe căile ei. La aceasta, un alt comentator adaugă că dinadins a ales Dumnezeu pustul — loc al nîmănui și totodată al tuturor — pentru ca nimeni să nu se poată fîli că pe teritoriul său a fost dăruită Tora.

Natura însăși, aflată în acest anotimp în plină înflorire, contribuie la accentuarea cadrului poetic al sărbătorii.

Însfîșit, la atmosfera de elevație și frumusețe specifice sărbătorii de Șavuot, contribuie desigur lectura celor două creații literare de mare valoare — poemul Akdumes și Istoria lui Ruth.

Poemul Akdumes a fost scris în secolul al XI-lea, în limba arameică, de către rabi Meir Berabi Ilhak, contemporan cu Rași. Autorul a fost cantor în orașele germane Mainz și Worms. Singura operă poetică ce ni s-a păstrat arată că rabi Meir a fost un maestru iscusit al cuvîntului. Ne-o dovedește atît conștinutul de adîncă inspirație, cît și procedeele perfecte de exprimare artistică.

Akdumes este un imn închinat Creatorului, ca și o relatare a felului cum cei dreți vor fi răsplătiți în lumea de apoi.

Mijloacele artistice folosite, metaforele și comparațiile, emoționează și astăzi, surprinzînd pe cititor prin prospețimea și vigoarea lor. Poemul a fost scris în versuri care rimază toate în terminația arameică ta.

Inițialele versurilor formează în acrostih alfabetul ebraic în ordinea lui. numele autorului și o urare tradițională.

Poemul se recită în sinagogă în zilele de Șavuot, înainte de citirea Torei, pentru a pregăti, parcă, atmosfera solemnă în care vor răsună cuvintele Decalogului.

Melodia pentru acest poem a fost compusă în anul 1870 de I. Mumbach, pentru marea sinagogă din Londra. Ea s-a răspîndit apoi în toate comunitățile așkenaze.

Cealaltă operă, Istoria lui Ruth, care poartă tradiției a fost scrisă de profetul Samuel, constituie o admirabilă ilustrare a celor mai nobile simțămînte — dragoste staționnică, devotament, dăruire, solidaritate umană, speranță.

La prima vedere, cuprinde relatarea istoriei unei singure familii, pe care nevoia apră a silit-o să-și părăsească locul de băștină, să peregrineze prin străini, să plătească un greu tribut soartei, iar în cele din urmă să revină sub plaurile natale îmbogățită nu numai sub raportul trăirii și al experienței de viață, ci și sub cel familial. Căci în decursul acestor peregrinări, o străină, moabita Ruth, s-a așezat într-atîta de familia lui Noemi, încît nu o va mai părăsi niciodată.

Înțeleptii au stăruit îndelung asupra acestor în aparență simple idile bucolice, căutînd să-i pătrundă înțelesul. Unul dintre ei afirmă că scopul urmărit de această scriere a fost de a proslăvi frumusețea caracterului omenesc, capabil de devotament și dăruire totală. Deși nu cuprinde dogme sau prescripții religioase, cartea Ruth ne îmbogățește totuși spiritul prin lecția înălțătoare despre loialitate, despre solidaritate umană pe care o cuprinde. Căci din paginile ei se desprind două figuri, două personaje de o negrăită frumusețe spirituală — bătrîna Noemi, cea atît de greu încercată de soartă și tînăra Ruth, prietena moabită, care din dragoste și devotament față de familia ei adoptivă nu șovăie să-și părăsească plaurile natale, neamul și rudele de singe, pentru a-și urma chemarea.

Istoria nu numai că a reținut și a transmis posterității acest episod, dar i-a conferit, în plus, o valoare de simbol: căci moabita Ruth a devenit prima verigă, izvorul de viață ce nu-și va opri curgerea și care va culmina cu nașterea unui fiu ce va purta numele David, devenind nu numai regele-poet, ci și cel de care poporul va lega pentru deapănuri speranța sa de izbăvire.

Destinul lui Ștefan Zweig

Un destin tragic a urmărit pe scriitorii germani de origine evreiască. E de neînteles soarta împărțită de Franz Werfel. Ștefan Zweig și Jacob Wassermann. Deoarece ei au fost dintre cei mai fervenți militanți ai culturii germane, purtători de cuvânt ai acestei culturi, iar creația lor, în măsura în care se leagă indestructibil de limba germană, se leagă inevitabil și de istoria literaturii acestui popor, adică de ceea ce e etern și durabil, peste excrescențele influenței naziste. Ca și Maurizius, eroul din romanul cu același nume, Wassermann, avu parcă grijă să moară în ajunul instaurării născutului regim hitlerist, nevoind cu antipatie să mai lupte și fiziceste contra nedreptății sociale împotriva căreia militase în atâtea cărți. Franz Werfel, cel de al doilea minutor al uneltelor în apărarea, la bătălie literaturii, a justiției sociale, în romanul atât de cunoscut *Der Abiturienten*, a fost silit să se exileze, și peripețiile dramatice ale fugii sale din Germania, apoi din Franța ocupată, le-a oglindit în *Das Lied der Bernadette*. Și Werfel a murit în exil.

Ștefan Zweig, tot atât de cunoscut ca și confrății săi, dar cu o celebritate mai rapidă, datorită faptului că s-a învrednicit, pe lângă opera sa de creații originale și cu portretuarea unor figuri intrate în istoria omenirii, s-a refugiat și el din Germania. Și după diverse peregrinări și avataturi, a ajuns, împreună cu familia sa, la Petropolis, în Brazilia, pe care a descris-o atât de

pregnant în cartea sa „Brazilia”, fără a bănuși o clipă că ea va fi sălaşul în care-și va da sfârșitul.

Acolo, în pământul zis al făgăduinței pentru alții refugiați, în anul 1942, în luna lui ianuarie, s-a stins el din viață împreună cu tovarăsa sa de viață, de propria-i mină. Lucrul pare de necrezut.

Minutor dibaci și rezizor sagace al atitor eroi din istoria zbuciumată a lumii, în stare să-i domine și să-i manevreze, ca un isteț pășur, încredându-i în pagini fremătătoare de viață, Ștefan Zweig nu a fost capabil să-și strunească devenirea și propriu-destin și i-a curmat firul, stupid, neverosimil.

Am cunoscut mulți doctori, psihiatri, tămăduitori de suflete, ce nu-și pot lăsa propriul lor suflet, bintuit de simonul neurașteniei. Dar cu scriitorul ce-și însușise zeiasca răbdare și rivnă de a edifica și amănunți țesătura inimă a atitor personaje celebre, de a le migăli structura lor lăuntrică, trăind simpatie în ambianța lor de glorie, juisare sau decădere, să nu fi avut capacitatea de a aștepta ivirea, peste doi ani, a lumii pe care o năzuise, o vizionase și o prezise în atâtea din eseurile și nuvelele sale, asta mi se pare straniu.

Cînd s-a vestit moartea lui, dîndu-se ca temei al sinuciderii sale o dramă familiară, nu mi-a venit să cred. Mi-am spus că e cu neputință: era o explicație facilă și neverosimilă. Ulterior, versiunea s-a dovedit fal-

să, devotată-i însoțitoare de o viață, deși suferea de o boală necrutătoare, i-a fost un tonic și neconținut sprijin moral.

Nu o dramă familiară l-a dus pe Ștefan Zweig pe pragul automicidei, ci o lungă și dramatică agonie spirituală, pricinuită de o stare intolerabilă de marasm, decepție și deznădejde, rezultate din experiențele ultimilor ani de exil și desăgărire psihică, datorită faptului că se simțea poate un om înlăturat de la bara literaturii, de la care predicase atîta timp cu credință, devotament și dragoste pentru oameni. Reînvierea lor: se simțea lipsit de condițiile prielnice în care ar fi putut veșei și crea. Dar acestea s'explică de suprafață. Chiar cu riscul să intru în domeniul iraționalului, voi afirma că dacă se poate exercita iraționalul de la distanță, Zweig a stat, deși departe de Germania, sub imperiul teroarei deslănțuite de regimul lui Hitler. Dacă fiziceste a scăpat neștirbit de efectele ei — psihologic a stat sub dominația neconștientă și terifiantă a teroarei naziste. Ea a reușit a-l destrăma pînă la capăt, să-i anihileze puterea de rezistență nervoasă, ce constituie cel mai de preț, dar totodată cel mai gingaș capital pentru un scriitor extrem de sensibil cum era Ștefan Zweig.

Omul care a deținut puterea miraculoasă să ducă pînă la capăt existențele atitor oameni, n-a aflat în sine resorturile să mai rabde, tocmai el, care scrisese atât de umanul, de răbdătorul poem al nerăbdării, romanul „*Ungeduld des Herzens*”, drama fapților pe care le ucide căderea din miracol în crîncena realitate. Și oare, în ultimă analiză, să-și fi considerat Ștefan Zweig, — mirificul urzitor al legendelor și ursitelor altor fapți — viața despuată de miracolul care-l ține pe creator pe deasupra contingentei, dîndu-i o lăuntrică și de neabătută tărie? Și dacă, decăzînd din această stare de miracol, s-a reintors în lut, fiindcă îl părăsise poleia de incandescență, formată tocmai de credința în pururele miracol! Nu cred. A fost o clipă cînd tot ce a suferit în anii de peregrinări în exil, s-a revărsat și cupa, nespun de sensibilă, a alăturiirii sale psihice, sub presiunea momentului greu, s-a sfărîmat.

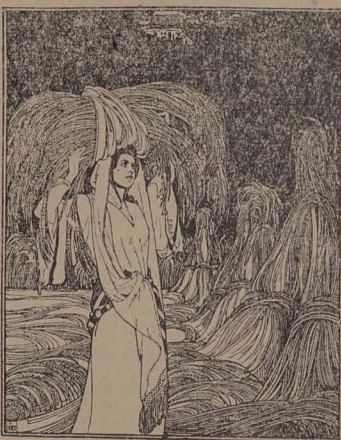
I-a fost merit lui Ștefan Zweig ca una din cele mai izbutite, mai viguroase și mai patetice opere ale sale „*Castellio contra lui Calvin*” să apară după trecerea lui din viață. Carte originală, la care scriitorul ținea osebuit de mult, fiindcă strecurase încă ceva din veninul subtil al amărăciunii și revoltei sufletești, a plămădei sale de zbuciumat condeier, luptător împotriva obscurantismului, prigoanei și sugrumării libertății, operă în care a plămădit cu singele propriilor sale convingeri pe eroul luptînd, murind pentru un crez social — a fost să apară postum sub titlul „*Lupta în jurul unui rug*”. Cartea lui Castellio, spiritul deschis, care socotea că adevărul nu poate fi găsit decît în libertate, a recoltat admirația marelui scriitor Thomas Mann, care-l aprecia nespun de mult pe Ștefan Zweig și cu care era în strînse relații de prietenie, atît în Germania cît și, după aceea, în exil.

Iată ce-i scria Thomas Mann lui Ștefan Zweig, în 30 iunie 1936, din Küssnacht-Zürich:

„Iubite și prea stimate domnule Ștefan Zweig: Nu am citit de foarte mult timp cu atîtă pasiune ceva atît de captivant și înălțător, cum sînt de conținutul și personajul lui Castellio al dumitale. E o senzație, e ceva profund emoționant, concentrînd o roare și totodată simpatia asupra unui obiect istoric, care te învață că întotdeauna se întîmplă astfel. Aceasta e consolator și în același timp dezolant. Nu știam pînă acum nimic de Castellio și sînt realmente bucuros de cunoașterea lui și că am încheiat înapoi în timp, încă o nouă prietenie. O datorez cărții dumitale.”

Nu e prima dată cînd Thomas Mann își exprima admirația pentru operele originale ale lui Ștefan Zweig, așa cum reiese din bogata lor corespondență.

CAMIL BALTAZAR

RUTH

CARTI ROMÂNEȘTI EDITATE PESTE HOTARE

Realizările de prestigiu ale țării în domeniul culturii au stîrnit un larg interes internațional față de cartea românească. Prezență în circuitul mondial de valori, cartea românească este expusă la numeroase tîrguri și expoziții de peste hotare, obține aprecieri elogioase cu prilejul unor confruntări internaționale, se difuzează în librării cu renume din străinătate.

Editura „Meridian” întretine legături permanente cu peste 200 de case editoriale cu tradiție din alte țări. O parte a activității editurii se concretizează în coeditări de literatură beletristică, tehnico-stiințifică, lucrări de artă, ghiduri turistice etc.

O ȚARA ÎN PLIN PROGRES

Revista braziliană *Leitura* a consacrat recent un articol României în care, printre altele se spune: „Capitala României — București — e un oraș frumos și modern, cu cartiere noi, de o arhitectură inspirată.

„Românii sînt un popor vesel, comunicativ, jovial, cu o inteligență vie. În rîndurile cetățenilor, inclusiv în rîndurile tinerelor generații, e foarte dezvoltat sentimentul că aparțin unei țări cu un puternic sistem politic și cu o economie avansată, eliberată de oligarhia de odinioară. România face parte astăzi din lagărul țărilor socialiste. Prezența ei în politica europeană și în economia mondială dobindește o importanță din ce în ce mai mare.”

O ARTĂ ADMIRABILĂ

La Paris a fost deschisă o expoziție de artă veche românească ce s-a bucurat de aprecierea unanimă a presei și a cunoscătorilor.

Astfel, ziarul *Le Figaro* a consacrat expoziției un articol, în care printre altele se spune: „Aceste obiecte prețioase — broderii, sculpturi, icoane — diferă de la regiune la regiune, dar păstrează o unitate de stil. În epocile mai recente, ele vădese un caracter popular și apar ca adevărate creații ale unor mari artiști sau artizani, așa cum rezultă din bogatele broderii cu subiecte religioase sau laice...”

FILM ROMÂNESC PREZENTAT ÎN AUSTRALIA

Printre filmele solicitate de organizatorii celui de al XV-lea Festival internațional de artă cinematografică de la Melbourne, care va avea loc în luna iunie, se numără și „Pădurea spînzuraților”, după romanul cu același nume al lui Liviu Rebreanu.

„BALTAGUL” ÎN LIMBA FRANCEZĂ

În „Colecția de opere reprezentative” editată de UNESCO a apărut „Baltagul” de Mihail Sadoveanu, în traducere franceză.

ARTA APROPIE POPOARELE

Studentii catedrei de artă dramatică de la universitatea din Kansas — S.U.A. și profesorul lor vin la București pentru un schimb de experiență cu Institutul de artă teatrală și cinematografică „I. L. Caragiale”.

MIRON GRUNBERG
(1921—1943)

Rugăciune de seară

Tată, primește —
acuma cînd moi
sufletul meu în uitare —
glas de recunoștință ce-ți înalță!

Soarele a apus, ziua a trecut
și nu mi-am dorit ca să-mi fie
altfel ca ieri și alaltăieri...

Ziua a trecut, soarele a apus:
cui i-am invidiat fericirea
și cine mie?

Soarele a apus, a trecut ziua
și nu mi-am dorit glorie (O,
deșertăciunea s-a desprins
ca o creangă uscată!)
nu mi-am dorit avere
și nici măcar
ca Solomon înțelepciune —
ci mi-am făcut, în suflet, urare: pe drumul
ce-o să-mi arăți, să Te-ajung.
Ziua a trecut, soarele a apus
și fericirea-mi dăinuiește încă.

O vino, vino, Doamne, ia
din ochii mei recunoștință, cită
Ți se cuvine — și mă fă ușor
căci buzele-mi au istovit cuvîntul!

Mărturisire

„O cîntec, cîntec scump, ia viața
desprinde-te de mine, du-te
susură lin devala cu izvorul
și răbufnește-n munte cu furtuna:
pe oameni îngenunche-i, le arată
în plînătate pînă azi neștiută, adevărul”.
— Așa-ncepu în inima mea rivna
ochi să deschid, s-arunc cu pumni lumina.

Încredințînd oricui povestea vieții mele,
cea crîncenă-n căderi și spornică-n
sușuri către Tine,
credeam că izbutesc în gîndul meu.

Dar cînd stătui în loc și înc-odată
am rețrăit minunile prin care
a doua oară m-ai născut; în adevăr,
O, Doamne, — am înțeles că-n veci
o să rămîie
chemarea Ta, o taină între doi
ce-o răsplătești, nespun de darnic, alta
fiecăruia dintre noi.

meridiane

Descendenții celor 10 triburi trăiesc în Africa?

Ce s-a întâmplat cu cele zece triburi dispărute? Această întrebare și-au pus-o cercetătorii și vizitatorii timp de sute de ani. Această întrebare și-au pus-o evreii și ne-evreii. Răspunsurile au fost dintre cele mai stranie. Despre numeroase popoare și triburi s-a afirmat că sînt de origine evreiască.

Pe la mijlocul secolului XVII, un preot englez susținea că indienii ar fi de origine evreiască. El și-a bazat teoria pe rapoartele unor misionari din Mexic. Un nobil englez scris că este imposibil să nu-ți dai seama de asemănarea dintre Biblie și mitologia mexicană. Și în această mitologie lumina a fost creată prin puterea cuvîntului; și la ei există un personaj care nu a ascultat de Dumnezeu și a rupt trandafirul dintr-un pom, atrăgînd, din această cauză, numeroase nenorociri și suferințe asupra urmașilor săi. Și în tradiția mexicană despre potop există multe asemănări cu tradiția evreiască.

În 1871, atenția opiniei publice engleze a fost atrasă de un preot care a publicat o carte în care încerca să dovedească faptul că națiunea engleză ar fi de origine evreiască, fiind urmașii celor zece triburi dispărute.

E firesc ca și unele triburi africane să facă o legătură între istoria lor și legenda despre cele zece triburi dispărute. Aceasta cu atât mai mult cu cît triburile africane nu cunosc multe lucruri despre trecutul lor. Locuitorii lor erau în majoritate (afară de abisinieni și triburile care vorbesc limba arabă) analfabeți. Primii care au introdus scrierea în regiunile africane la sud de Sahara au fost misionarii. Pînă atunci istoria tribului se transmitea oral din tată în fiu. În multe triburi exista obiceiul ca o anumită familie să aibă sarcina de a memora istoria tribului, de la întemeietori pînă la ultimul conducător.

Istoricul oficial avea datoria să învețe pe fiul său numele tuturor conducătorilor predeceși, pentru ca acesta să le transmită mai departe. La încoronarea unui șef de trib, istoricul era obligat să recite din memorie numele tuturor șefilor din trecut, iar dacă făcea o greșală, aceasta era interpretată ca un semn rău pentru noul șef.

Istoria majorității triburilor din Africa începe cu legenda migrării.

Triburile cred, și pe bună dreptate, că ele se trag din nord-vestul Africii și că au coborît spre sud pe valea Nilului. Nimeni nu știe cînd anume a avut loc această migrare. Unii cred că triburile vest-africane au început să plece din Egipt în epoca de bronz, cam în același timp cînd Avraham a venit în Egipt. Alții cred că migrarea a început în secolul XVIII înaintea erei noastre cînd hicoșii au cucerit Egiptul și au gonit cuarele lor de luptă o parte din triburile găsite în cale. Aceste triburi au pornit-o spre sud, pe valea Nilului, și s-au stabilit pe teritoriul pe care-l numim astăzi „Africa neagră”. Alții sînt de părere că origina acestor triburi datează din secolul al VII-lea al erei noastre, cînd o parte din populația din regiunea egipteană a fugit de cuceritorii musulmani.

Prin urmare, unii cercetători cred că triburile din Africa de sud se trag din Egipt, iar alții sînt de părere că originea lor este în Orientul Apropiat, pornind de la feniicii și israelienii.

Legenda că marele trib Iorova, care trăiește în Nigeria apuseană, este urmașul celor zece triburi evreiești, constituie o încercare de a umple un gol istoric.

Există, într-adevăr, asemănări între limba și obiceiurile citorva triburi din Africa și limba și obiceiurile vechilor iudei. Oare este numai întîmplător că demnitarii regelui care domnește peste tribul Asanti poartă pe piept o podoabă care seamănă perfect cu Hosenul purtat de Marele Preot? Oare au existat legături istorice între fiii lui Israel și tribul Asanti?

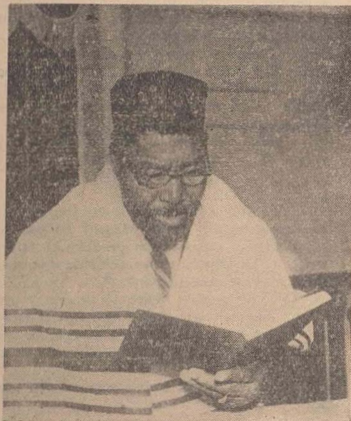
Cîțiva cercetători au studiat arta și obiceiurile unor triburi africane și au ajuns la rezultate surprinzătoare. Primul european care a vizitat capitala tribului Asanti în 1817 a povestit că orașul strălucea de aur. Pe străzi răsunau sunete de fluier, tobe și clopotei. Luptătorii purtau podoabe și pene multicolore. Sclavii duceau frunții tribului în niște scaune deasupra cărora erau montate umbrele uriașe din mătase sau brocard. Orașul era curat, cu străzi largi, iar

de o parte și de alta — șiruri de case cu două etaje, construite din lemn. Palatul regelui avea 100 de încăperi. Acolo se adunau comorile pe care le aduceau negustorii arabi ce traversau Sahara pe cămilele lor.

Cercetătorii au descoperit că Sabatul este ziua de odihnă a membrilor acestui trib. Zeul suprem al tribului Asanti se numește „Iankopon Kauma”, care înseamnă „Iama, unicul și supremul, căruia îi este sfințită ziua de Sabat”, sau „Iama, Domnul Sabatului”. Toți copiii, născuți Sîmbăta poartă numele de Kauma, adică Sabat.

Dumnezeul tribului Asanti se mai numește și „Bura-Bura” — Creatorul — cuvînt identic cu ebraicul „Bore”. Și membrii acestui trib îl consideră pe Dumnezeu unic, atotputernic. Preoții, după ce trec printr-o perioadă de pregătire care durează trei ani, depun jurămîntul, spunînd între altele o rugăciune care începe cu următoarele cuvinte: „Domnul Dumnezeu ce nu are pereche în marea lui, el ne-a creat...”

E adevărat că oamenii din tribul Asanti cred și în alți zei, inferiori lui „Bura-Bura”; ei cred și în spiritul părinților, dar și vechii iudei au avut cîndva asemenea credințe. Cercetătorii precizează că religia Asanților este monoteistă cu unele nuanțe de politeism.

Eorei negri din Harlem

În sprijinul teoriei despre asemănarea acestui trib cu evreii din antichitate vine și tăbia de aur pe care șefii tribului o poartă pe piept. Această tăbie este împărțită în 12 pătrate în total mai ca Hosenul purtat de Marele Preot de la Ierusalim. Membrii tribului afirmă că în legătură cu această tăbie există o legendă care spune că tribul Asanti se trage din 12 familii care au existat într-un trecut foarte îndepărtat. Se pare că însăși numele Asanti are semnificația „oamenii lui Asan” — iar Asan era un oraș în Iehuda, amintit de Biblie. Există și multe cuvinte în limba acestui trib, asemănătoare cu aceleași cuvinte din limba ebraică. Între altele se menționează că și rugăciunile acestui trib se termină cu „Amen”.

Un simbol distinctiv al tribului Asanti este scaunul. Acesta este în primul rînd simbolul puterii. După moartea unui membru din familie, scaunul acestuia este așezat într-o încăpere specială, numită „a scaunelor” și devine un obiect sfînt. Scaunul devine o punte de legătură între cei vii și cei morți.

Se presupune că venerarea scaunului ca simbol al puterii omului și a legăturii cu Dumnezeu își are originea în tradiția evreiască. La ceremoniile „Brit Mila” Sandekul stă pe „Scaunul lui Eliahu Hanavi”. Într-o veche sinagogă din China se află un scaun mare în mijlocul încăperii, iar pe scaun sînt așezate surlele sfînte. Evreii din China numesc acest scaun „Jilul lui Moș”.

Mai există și alte asemănări între vechile obiceiuri evreiești și obiceiurile tribului Asanti. Toți cercetătorii sînt de acord într-o chestiune: că cele două culturi au fost legate la un moment dat între ele. Există însă diverse teorii în legătură cu modul în care cultura evreiască a pătruns în Africa. Unii susțin că negustorii evrei au avut legături cu regiunea de est a Africii încă din timpul feniicienilor. Alții afirmă că pătrunderea culturii evreiești s-a făcut pe calea desertului din Egipt.

Tribul Asanti a fost, fără îndoială, supus în mod deosebit influenței evreiești. Dar și alte

triburi din Africa au obiceiuri asemănătoare cu cele ale vechilor evrei. Din păcate, nu se știe prea mult despre aceste triburi. Există de pildă, triburi care împart săptămîna în șapte zile deși în viața de toate zilele nu sînt în stare să numere decît pînă la cinci. Există triburi care se odihnesc în zi de Sabat și serbează Roș Hana. În unele triburi numărul loviturilor de pedeapsă este cel indicat în Biblie, adică 39. Sînt triburi care jertfesc animale pe altar și stropesc sîngele după ritualul indicat de Biblie.

Multă vreme înaintea incendiului Templului (anul 70) existau așezări evreiești în Maroc, Tripolis, Cartagina. Fiind persecutați, o parte a evreilor s-au refugiat în interiorul continentului, în regiunile muntoase. Unele triburi berbere au trecut la iudaism, așa încît era greu de făcut distincția între cei de origine evreiască și cei care au adoptat ulterior iudaismul.

Și în Sahara au existat așezări evreiești care deserveau caravanele negustorilor în trecere prin Africa. Un istoric arab din sec. IX relatează că negustorii evrei vorbeau ebraica, persana, araba, franceza și spaniola. Negustorii evrei veneau din Răsărit și porneau spre Apus, călătorind pe uscat și uneori pe mare.

Așezările evreiești au fost răspîndite în toată

CENTRU PENTRU STUDIAREA IUDAISMULUI

La New York a fost înființat Centrul valorilor etice și umane, care va fi condus de unul din cei mai mari talmudiști ai epocii noastre, rabinul dr. Josef Ber Soloveicik. Acest institut va funcționa pe lângă Yeshiva University.

Anunțînd înființarea acestui centru, președintele universității, rabinul dr. Samuel Belkin, a declarat că el va avea drept scop cercetarea istoriei filosofiei și aplicării practice a eticii iudaice. Cursanții la acest înalt centru de învățămînt vor fi primii rabini, profesori și alți intelectuali cu o temeinică pregătire iudaică.

Centrul nou înființat se va ocupa de asemenea de traducerea literaturii etice iudaice, de studii filosofice iudaice, de la Philo din antichitate, pînă în vremurile moderne.

Conducătorul centrului, rabinul Soloveicik, este de peste 25 de ani profesor de talmud și filosofie iudaică la seminarul teologic de pe lângă Yeshiva University.

AMINTIREA CELOR BUNI...

(urmăre din pag. 1)

lectură s-a făcut cu prilejul acestei impresionante solemnități. Conducători de obște, ctitori de sinagogi și temple, întemeietori de școli și spitale, de biblioteci și case de învățătură, o pleiadă întreagă de oameni de bine, care și-au închinat energiile și talentele gospodăririi obștei și a instituțiilor ei, cu toții au completat întreita cunună despre care face vorbire înțeleptul rabi Simon:

וכהר שם טוב עולה על גביתו
Pe deasupra tuturor se află însă numele bun. Au răsunat „nume bune”, nume care intruchipează pîde de viață consacrată binelui „מתלי בהם” ויוביתו. Între zidurile templului coral s-au înălțat rugi pentru odihna veșnică a acelor ale căror nume strălucesc în istoria comunității noastre, spre a confirma comentariul marelui Rași din lectura b'iblică care a precedat această zi de Lag Baomer: לחומר גרולים על השמים: „Spre a face să strălucească numele celor mari pentru cei mici”.

Interpretăm astfel cuvîntul להחיות avînd înaintea-ne imaginea marelui Rabin Simon, acel a cărui operă capitală „Zohar” — „Strălucire” este o intruchipare a acestui comentariu din Rași. Razele binefăcătoare ale gândirii sale, ale tuturor celor care merită numele de גרולים „cei mari”, încălzesc inimile noastre.

EVREII ȘI SPORTUL

În S.U.A. a apărut o amplă lucrare despre contribuția dată de evrei în diferite discipline sportive.

Un loc important ocupă în carte prezența sportivilor evreii la jocurile olimpice. Autorii arată că la aceste întreceri sportive evreii au obținut un număr de 219 medalii, dintre care 98 de aur, 62 de argint și 59 de bronz.

Celebru compozitor și dirijor, născut în anul 1860, în Boemia, mort în anul 1911, la Viena.

Mahler a îmbogățit patrimoniul literaturii muzicale cu nouă simfonii, precum și cu un număr de liederuri. La început, creația lui a fost romantică, dar cu timpul a evoluat spre o contopire a elementului romantic cu cel clasic.

Ca dirijor, Gustav Mahler s-a impus la Leipzig, unde a atras atenția cunoscătorilor cu o reprezentare a lucrării „St. Paul” de Mendelssohn. Activitatea sa ulterioară la opera din Budapesta, apoi la cea din Praga și Hamburg a stîrnit entuziasmul muzicienilor proeminenți din Europa. În anul 1897, la recomandarea lui Brahms, Mahler a fost

numit director al Operei din Viena, pe care a condus-o pînă în anul 1907. Această perioadă este socotită și acum drept una din cele mai strălucite din istoria Operei vieneze.

Cea mai însemnată trăsătură a lui Gustav Mahler ca dirijor era căldura omenească, ce dădea interpretărilor sale o notă personală și un farmec ce sporea și mai mult virtuozitatea și perfecția execuției.

Faima lui Gustav Mahler a trecut dincolo de ocean și în anul 1907 e invitat în Statele Unite, unde dirijează celebra Metropolitan Opera din New York, iar apoi orchestra filarmonică a marelui oraș.

În culmea gloriei, Gustav Mahler moare la Viena, la 18 mai 1911, acum 55 de ani.

GUSTAV MAHLER

Vizita unor conducători ai obștei evreiești din Iugoslavia

În zilele de 1—4 mai a.c. un grup de conducători ai Federației Comunităților Evreiești din Iugoslavia, alcătuit din: dr. Lavoslav Kadelburg, președinte, cu soția, dr. Samuel Sarafici, Ruben Rubenovici și Lucii Petrovici a vizitat țara noastră. Oaspeții au folosit acest prilej pentru a lua contact cu obștea evreiască din țara noastră și pentru a cunoaște îndeaproape instituțiile ei.

În dimineața zilei de 2 mai oaspeții au făcut o vizită la Federația Comunităților Evreiești (M.) unde au fost primiți de Eminența Sa d. Șef rabin dr. Moses Rosen, președintele Federației, av. Emil Sechter, secretar general, Daniel Segal, președintele Comunității Evreilor (M.) din București, Martin Băluș, președinte de secție. La primire au luat parte membri ai clerului, președinți de sinagogi, conducători ai instituțiilor de cult din București.

Eminența Sa d. Șef rabin a adresat un cald cuvânt de bun venit oaspeților, exprimându-și mulțumirea de a avea în mijlocul nostru pe stimabili conducători ai obștei evreiești din Iugoslavia. D-sa a înfățișat felul în care se desfășoară la noi viața de comunitate, diferitele instituții și așezăminte de cult.

„Trăim în vecinătate, în țări prietene în care se construiește o viață nouă. Avem de învățat unii de la ceilalți pentru ca în noile condiții de viață din țările noastre, să dezvoltăm viața comunităților noastre. Sute de ani s-au produs schimburi culturale și religioase între aceste comunități. Să le continuăm și să folosim orice ocazie spre a ne cunoaște mai bine”, a spus d. Șef rabin.

Dr. Lavoslav Kadelburg, a mulțumit, în numele d-sale și al colegilor, pentru căldura și dragostea cu care au fost întâmpinați, arătând că această vizită reprezintă împlinirea unei dorințe mai vechi. „De mult

am simțit nevoia să cunoaștem îndeaproape țara vecină și prietenă. Noi, în Iugoslavia, am auzit multe despre buna organizare a colectivității evreiești din România, despre instituțiile și așezămintele ei de cult și de aceea simțim atât de bucurii de a putea vedea acum noi înșine toate acestea la fața locului. Ne simțim onorați că am fost primiți de Eminența Sa d. Șef rabin dr. Moses Rosen, care este nu numai păstorul Du. spiritual, ci și o distinsă personalitate a iudaismului contemporan”.

Vorbitorul a înfățișat apoi activitatea obștei evreiești din Iugoslavia. Deși redusă ca număr — în țara vecină trăiesc în prezent 6500 evrei — această colectivitate păstrează cu grijă tradiția și instituțiile de cult. Președintele Federației Comunităților Evreiești din Iugoslavia a încheiat arătând că vizita în România și contactul cu conducătorii obștei de aici constituie un prilej de utile învățăminte.

Oaspeții din Iugoslavia, însoțiți de Eminența Sa d. Șef rabin și de ceilalți conducători ai F.C.E. (M.) au vizitat diferite așezăminte de cult din București, printre care: templul coral, Sinagoga Mare, sinagoga Malbim, templul spaniol, etc. Ei au fost întâmpinați de conducătorii acestor lăcașe sfinte și de enoriași.

Oaspeții au vizitat de asemenea redacția revistei noastre și secția documentară a Federației, unde au luat cunoștință de documente și hrisoave vechi privind trecutul obștei noastre. Ei au admirat operele de artă religioasă ce se păstrează aici.

În ziua de 4 mai a.c. oaspeții au părăsit Bucureștiul.

Vizita conducătorilor obștei evreiești din Iugoslavia a constituit o manifestare a legăturilor de prietenie tradițională dintre comunitățile noastre, un prilej de cunoaștere și apropiere reciprocă.

CLIPA CEA MARE

Întă cum înfățișează Biblia (Iesirea XIX—XX) clipa cea mare când Moise a primit, pe muntele Sinai, Tablele Legii.

„În luna a treia de la ieșirea fiilor lui Israel din țara Egiptului, chiar în aceiași zi, au ajuns în pustii Sinai.”

Ci ei plecaseră din Rafidim și au ajuns în pustii Sinai și au tăbărit în pustiu; tăbărit Israel acolo, în fața muntelui.

Și Moise s-a suit pe muntele lui Dumnezeu, iar Domnul I-a strigat din munte și i-a zis: „Așa să vorbești casei lui Iacob și să dai în știre fiilor lui Israel:”

Voi ați văzut cele ce am făcut Egiptenilor și cum v-am purtat pe voi ca pe aripi de vultur și v-am adus la mine!

Acum, de veți asculta întocmai de glasul meu și de veți păzi descoperirile legământului meu, dintre toate neamurile voi veți fi norodul meu, căci al meu este tot pământul.

Și voi îmi veți fi mie împărăție preotească și neam sfânt. Acestea sînt cuvintele pe care să le spuți fiilor lui Israel.”

Și după ce s-a dat jos, Moise a chemat pe bătrînii poporului și le-a împărțit lor toate poruncile pe care le poruncise Domnul.

Atunci tot poporul a răspuns într-un glas și a zis: „Tot ceea ce ne-a grăit Domnul vom face”. Și Moise a adus Domnului cuvintele poporului.

Apoi Domnul a rostit către Moise: „Iată eu voi veni la tine în norul des, ca să audă poporul cînd voi vorbi cu tine și să știe că să aibă credință în tine pururea”. Iar Moise a spus Domnului cuvintele poporului.

Zis-a Domnul lui Moise: „Du-te la popor și poartă de grijă ca azi și mâine să se sfințească și să-și spele veșmintele.”

Și să fie gata pe poimîine, căci poimîine se va pogori Domnul, în văzul poporului întreg, pe muntele Sinai.

Și să pui poporul hotărîmînt pe muntele și să-și spuie: Feriți-vă să nu vă suiți pe acest munte, nici să vă atingeți de poalele lui! Oricine se va atinge de munte să moară!

Să nu puneți mîna pe el! Cel care se va atinge de el să fie ucis cu pietre sau să fie străpuns cu săgeata: nici dobitoac, nici om să nu mai trăiască! Numai cînd cornul va suna prelung, să se urce pe munte!”

Și s-a pogorît Moise din munte, la popor, și a sfințit poporul și ei și-au spălat veșmintele. Apoi a rostit către popor: „Fiți gata pe poimîine! Nu vă apropiați de femeie!”

Iar a treia zi, cînd s-a făcut ziua, s-au pornit tunete și fulgere și nouri grei au acoperit muntele și sunetul cornului a clocotit vajnic; iar tot poporul care era în tabără tremura de spaimă.

Atunci Moise scoase poporul din tabără, într-o întîmpinarea lui Dumnezeu, și ei rămăseră la poalele muntelui.

Iar muntele Sinai fumea tot, căci Domnul se pogorise în foc pe munte și fum se ridica de pe el, ca fumul dintr-un cuptor, și tot muntele se cutremura grozav.

Și sunetul cornului răzbătea și clocotea puternic! Moise vorbea, iar Dumnezeu îi răspundea cu glas de tunet.

Astfel Domnul s-a pogorît pe muntele Sinai, pe vârful muntelui; și Domnul a chemat pe Moise pe vârful muntelui și Moise s-a suit la el.

Iar Domnul a rostit către Moise: „Pogoară-te și îndeamnă stăruitor poporul să nu năvălească spre Domnul să-l vadă, ca să nu piară cu grămada!”

Chiar și preoții care se apropie de Domnul să se sfințească pe sine, ca nu cumva Domnul să facă prăpăd printre ei!”

Și Moise a grăit către Domnul: „Poporul nu poate să se suie pe muntele Sinai, căci tu ne-ai pus oareală și ne-ai spus: „Pune hotărîmînt în jurul muntelui, ca să nu se poată apropia nimeni de el!”

Atunci răspunsu-i-a Domnul: „Du-te, coboară-te și apoi urcă-te, tu și cu Aaron; iar preoții și poporul să nu dea năvală să se suie la Domnul, ca să nu facă prăpăd în ei!”

Și Moise s-a coborât la popor și i-a vorbit.

Atunci Dumnezeu a rostit toate aceste cuvinte și a zis:

„Eu sînt Domnul Dumnezeu tău, care te-am scos pe tine din țara Egiptului, din casa robiei.”

Să nu ai altă dumnezei afară de mine.

Să nu-ți faci ție chip cioplit și nici un fel de asemănare cu cele ce sînt în cer, sus, sau pe pămînt, jos, sau în apele de sub pămînt.

Să nu te închini lor, nici să slujești lor; căci eu sînt Domnul Dumnezeu tău, Dumnezeu rîvnitor, care pedepsește păcatele părinților care mă urăsc pe mine, în copiii lor, pînă la al treilea și al patrulea neam.

Și mă milostivesc pînă la al mililea neam, către cei ce mă iubesc și păzesc poruncile mele.

Să nu îei în deșert numele Domnului Dumnezeului tău, căci Domnul nu va cruța pe acela care va lua numele său în deșert.

Adu-ți aminte de ziua Sîmbetei, ca să o sfințești pe ea.

Șase zile lucrează și fă toate lucrurile tale.

Iar ziua a șaptea este Sîmbăta, ziua Domnului Dumnezeului tău. Să nu lucrezi în ea, nici un lucru, nici tu, nici fiul tău, nici fiica ta, nici robul tău, nici roaba ta, nici dobitoacul tău, nici străinul tău care locuiește înăuntrul cerărilor tale.

Că în șase zile făcui-a Domnul cerul și pămîntul, marea și toate cele sînt, iar în ziua a șaptea s-a odihnit. De aceea a binecuvîntat Domnul ziua a șaptea și a sfințit-o.

Cinstește pe tatăl tău și pe mama ta ca să-ți fie ție bine și să trăiești zile multe pe pămîntul pe care ți-l va da Domnul Dumnezeul tău.

Să nu uciizi. Să nu fii desfrînat. Să nu furi.

Să nu mărturisești strîmb împotriva aproapelui tău.

Să nu poftesci casa aproapelui tău, să nu poftesci femeia aproapelui tău, nici pe robul lui, nici boul lui, nici asinul lui, și nimic din cele sînt ale aproapelui tău!”

Și tot poporul era martor la tunetele și la fulgerele și la sunetul cornului și la priveștița muntelui fumegînd, și privea poporul și se cutremura și stătea departe.

Și au zis către Moise: „Vorbește tu cu noi și noi te vom asculta, dar să nu vorbească Dumnezeu cu noi, că ne e teamă că murim.”

Ci Moise a rostit către popor: „Nu vă temeți, căci Dumnezeu a venit tocmai ca să vă pună la încercare și ca frica de el să fie mereu în fața voastră și să nu păcătuți!”

Deci poporul a stat departe, iar Moise s-a apropiat de întîncimea unde era Dumnezeu.

Obiceiuri de Savuot

De Savuot e obiceiul de a servi la masă mîncăruri de lapte. Cu privire la acest obicei există mai multe explicații. Una din ele pretinde că în acest fel se face aluzie la versetul din Cîntarea cîntărilor, care compară Tora cu mîierea și laptele. Alții motivează acest obicei plecînd de la faptul că evreii tradiționalii obișnuiesc să studieze toată noaptea de dinaintea sărbătorii; de aici necesitatea de a li se servi, dimineața, o masă frugală.

Însfîșit o a treia explicație pornește de la faptul că, din clipa primirii Torei, pe muntele Sinai, evreii au fost obligați să respecte regulile rituale în ce privește prepararea cărnii. Cum acest lucru a prelungit durată pregătirii mesei, femeile au improvizat o masă de lapte. În amintirea acelor împrejurări s-ar servi pînă în zilele noastre, mîncăruri de lapte în zilele de Savuot.

Dar aceasta nu este singura tradiție a acestei sărbători. În unele așezări evreiești există obiceiul ca gospodinele să prepare pentru Savuot o turtă dulce, denumită Sinai, în amintirea momentului cînd Moise a primit Tora. Gospodinele obișnuiesc, de asemenea, să pregătească un cozonac împodobit cu o scară din aluat, ca un simbol al aspirației omului spre înălțimi.

În comunitățile din răsărit, femeile obișnuiesc să prepare o budincă alcătuită din 7 straturi numită „Șapte ceruri”, aluzie la legenda despre cele șapte ceruri pe care Moise le-a urcat pînă să ajungă în fața Celui etern, care i-a încredințat tablele legii. Budinea e împodobită cu diferite figuri: un toiag — aluzie la toiagul cu care Moise a despicat marea; o lădiță — aluzie la lada în care erau păstrate tablele legii etc.

INFORMAȚII

Cursurile Chevra Sas

Sîmbătă 7 mai 1966 (Pericopa Emor) cursul talmudic de la Chevra Sas a fost ținut de Eminența Sa d. Șef rabin dr. Moses Rosen. Un mare număr de credincioși a venit să asculte prelegerea care a evocat figura istorică a marelui Rabi Simon ben Iohai, eroul zilei de Lag Boomer, în ajunul căreia a avut loc cursul talmudic.

A urmat apoi masa tradițională de Șalos Seudot la care d. rabin I. M. Marilus a rostit comentarii în jurul capitoului biblic al săptămînii respective.

Sărbătoarea de Savuot

Eminența Sa d. Șef rabin dr. Moses Rosen va rosti în seara zilei de marți 24 mai 1966 (prima seară de Savuot) la templul coral din București predica festivă cu subiectul: „Savuot — revelația cuvîntului scris”.

Joi 26 mai 1966 la ora 10,30 a.m. Eminența Sa va rosti predica de Izkor (pomenirea morților) la templul coral, cu subiectul: „Sinai și Moria — învățătura și jertfa”.

Casele de odihnă rituale

Federația Comunităților Evreiești (M.) a luat măsuri ca și în acest an să funcționeze casele de odihnă cu alimentația rituală pe care această instituție le posedă la Eforie, Borsec și Cristian (reg. Brașov). S-au întreprins lucrările necesare pentru ca cei indrituiți (clericii, funcționarii și conducătorii instituțiilor de cult, etc.) să-și poată îngrijii sănătatea, fie pe malul mării, fie în mijlocul munților, avînd în același timp posibilitatea de a respecta alimentația cașer.

Supravegherea rituală se face de către Șef rabinatul cultului mozaic, iar în toate casele de odihnă funcționează cite o sinagogă.

mari figuri ale iudaismului

RABI AKIVA

MANA CEREASCĂ

sacrificiul făcut de Rahel în tinerețe, când și-a vândut părul, el i-a dăruit o tiară de aur, pe care era gravat orașul Ierusalim.

O FIGURĂ LEGENDARĂ

În jurul numelui lui rabi Akiva s-au țesut nenumărate legende. Una dintre ele povestește cum din simplu păstor a devenit unul dintre cei mai mari cărturari ai iudaismului.

Rahel era fiica lui Kalba Sabua, unul din cei trei cetățeni foarte bogați ai Ierusalimului și Akiva era păstor la el. Cei doi tineri s-au întâlnit, s-au îndrăgostit unul de celălalt și au fugit împreună, nu însă înainte ca Akiva să-i fi promis Rahelei că-și va dedica viața învățării. Minios pe această căsătorie, Kalba Sabua și-a alungat fiica. Akiva s-a dus la academie, iar Rahel a rămas să se întrețină din spălătul rufelor. După 12 ani, lui Akiva făcându-i-se dor de soția sa, a pornit spre casă. Auzind-o însă pe soția sa răspunzând femeilor cu care munea și care o zefemeau din cauza lipsei alt de îndelungate a soțului ei că ea este gata să mai aștepte alți 12 ani dacă e vorba ca soțul ei să-și atingă scopul, el s-a reîntors la învățătură. Apoi, înconjurat de glorie și de mii de discipoli s-a întors acasă. Rahel, care stătea modestă în mulțime, a fost recunoscută de Akiva și acesta a declarat că ea este adevăratul autor al succesului său. Impresionat de măreția ginerelui său, Kalba Sabua i-a lăsat jumătate din imensa sa avere.

SACRIFICIU ȘI DĂRUIRE

În perioada dintre anul 100 și sfârșitul vieții sale, Akiva a ajuns la culmea faimei sale. Importanța sa se poate deduce după faptul că numele său este pomenit de peste 270 de ori în Mișna, cit și dintr-o remarcă făcută de către colegul său Iohanen ben Nuri: „Părerea mea este la fel ca și a voastră, dar ce putem face dacă Akiva gindește altfel?” (B.B.56b). Cei mai mari învățători ai generațiilor următoare au fost discipolii lui Akiva: Meir, Siameon ben Iohai, Iuda ben Ilai, Iose ben Halafai. Eleazar ben Samua. Nehemia și mulți alții.

Akiva a avut un sfârșit tragic. În tot timpul vieții sale revolta împotriva Romei mocnea în lădușă, poporul fiind ținut cu promisiunea că se va permite reînălțarea templului. Atunci când Adrian a spulberat aceste speranțe, poruncind ridicarea unui templu păgîn pe locul unde fusese templul din Ierusalim, iudeii s-au răscolit sub conducerea lui Bar Kochba (132-135). Akiva l-a sprijinit pe Bar Kochba, el personal însă n-a luat parte activă la răscolul. Pentru a frânge rezistența evreilor, guvernatorul a început să aresteze pe cărturari; au fost decretate o serie de ordonanțe împotriva obiceiurilor evreiești, între care una care interzicea studiul. Dar bătrînul Akiva a continuat, calm, să predea Legea, sfidînd această ordonanță, fapt pentru care fu prins și zvrilit în temniță.

După trei ani de temniță, Akiva a fost judecat și condamnat la moarte. În timpul supliciului, pe cînd carnea lui era ruptă cu ghiare de fier, făcîndu-se vremea rugăciunii de Sema, Akiva începu s-o intoneze. Guvernatorul roman, Tincius Rufus a întrebat atunci plin de uimire: „Ești oare un vrăjitor de nu-ți pasă de pedeapsă?” Surîzînd amar, Akiva a răspuns: „Citiu și de puțin! Numai că acum pricep înțelesul poruncii: Să-l iubesc pe Dumnezeuul tău din toată inima și din tot sufletul tău și cu toată puterea”. El a expiat murmurînd cuvintele: „Dumnezeu este unic”.

Mormîntul lui Akiva n-a fost identificat. Potrivit unei legende, cadavrul lui a fost păzit de soldați romani; în timpul nopții au apărut Elia cu soția Hagarsa. Deși ca preot îi era interzisă atingerea unui cadavru, Elia a luat totuși trupul și însoțit de îngeri l-a dus către o peșteră, lângă Cezareea. În peșteră erau un pat, un scaun și o lampă. După ce au întins trupul pe pat și au părăsit peștera, aceasta s-a

închis de la sine și nu s-a mai știut niciodată de ea. (Ialcut Șimeoni, vol. 2 p. 944). Astfel, mormîntul lui Akiva, ca și cel al lui Moise, au rămas ascunse pentru de-a pururi.

ÎNVĂȚĂTURILE LUI AKIVA

Majoritatea învățăturilor lui Akiva au devenit doctrina obișnuită a iudaismului, a legii iudaice. Căci Akiva nu a fost un specialist într-un anumit domeniu de gîndire; el a fost multilateral.

Mai întii de toate Akiva se străduiește să impace punctele de vedere aparent opuse enunțate pînă la el, aducîndu-le în armonie. El încearcă să fixeze raportul dintre voința lui Dumnezeu și libertatea de acțiune umană: „Totul este prevăzut, dar libertatea voinței este acordată”, înțelegînd prin aceasta că „viața este o carte deschisă pe care fiecare poate scrie, dar dacă o face își determină propriul său viitor” (Avot 3:16-19).

Concepția lui Akiva este largă, generoasă, străbătută de dragoste nu numai față de cei din neamul său, ci de întreaga umanitate. El a spus: „Iubit este tot omul, creat după chipul lui Dumnezeu”.

Akiva a fost apărătorul nevoiașilor. El nu a admis ca religia să fie atributul celui bogat, sau ca legea să fie interpretată în favoarea bogaților. Prețindînt întreg tezaurul de idei și înțelepciune al iudaismului. Akiva a pus un accent deosebit pe legea iubirii. El socotea porunca: „Să iubești pe aproapele tău ca pe tine însuși” ca principiul fundamental al Torei (Sifra Kedoshim 4).

În dorința de a păstra cauza obidiților, Akiva nu a sovăit să ia partea pînă și a celor mai disprețuiți. Așa, de pildă, el a afirmat că un sinucigaș nu trebuie să fie nici condamnat și nici luat în ris, ci dat uitării. Era totdeauna indulgent în ce privește pedepsele.

Prin întreaga învățătură a lui Akiva străbate ca un fir roșu nota de optimism. Expresia lui favorită era „Totul e spre bine”. Răul și suferința își au și ele rostul. În tot cursul luptelor și conflictelor prin care a trecut în timpul vieții sale, Akiva a sperat într-un viitor mai bun.

Rabi Akiva intruchipează cele mai de seamă virtuți ale iudaismului, înainte de toate dragostea de învățătură și de oameni, atașamentul mergînd pînă la sacrificiul suprem, față de marile idei ale credinței străvechi.

Întreaga sa viață acest uriaș al spiritului și-a dăruit-o învățării, Legii eterne. El a păstrat esența Torei, spiritul ei, ca puținii alții și nu a încetat pînă la ultima clipă a vieții sale să împrăștie lumina științei și înțelepciunii sale. Astfel se povestește că el a continuat să învețe Tora cu discipolii săi chiar atunci cînd se afla în temniță. Iar unuia care se oprise uimit peste măsura de această cutezanță, Akiva i-ar fi răspuns: „Mai puternică de cît nevoia vițelului de a suga este dorința mamei sale de a-i da laptele”.

O altă legendă susține că în clipa cînd Dumnezeu i-a dăruit lui Moise Tora, pe muntele Sinai, i-a arătat întreaga pleiadă de cărturari și erudiți care, în cursul veacurilor ce se vor succeda se vor consacra cu ardore studiului ei. Iar dintre toți acești maeștri, mai presus de ei, era Akiva. Căci mai mult decît oricare altul, acest uriaș al spiritului, continuator strălucit al școlii de la lavne, a înțeles esența ei, s-a contopit cu aspirațiile ei pure, căroră le-a slujit nu numai cu spiritul, ci și cu întreaga sa ființă.

V. Isaac

„Mană”, „mană cerească”, „mană căzută din cer”, iată numai cîteva din expresiile folosite în graiul de fiecare zi, dar și în literatură, pentru a exprima un ajutor neașteptat, un sprijin substanțial primit într-o clipă de mare nevoie. Aceste expresii există în aproape toate limbile, multă lume le folosește, dar nu toată lumea știe că izvorul lor se află în Biblie.

După cum relatează Biblia, mana a fost hrana care i-a susținut pe evrei în tot cursul peregrinării lor prin deșert, în drum către țara făgăduită. Descrisă mai întii în Exod (cap. 16) pe urmă în Numeri (cap. 2) mana este denumită „piinea cerească” și descrisă ca „un lucru bun, asemănătoare promoroacei pe pămînt” și „albă, ca sămînța de coriandru”. Cînd evreii au văzut-o pentru prima oară, s-au întrebat unul pe altul: „Mană lu” (Ce-i asta?). De aci derivă după unii cuvîntul *mană*; alții au emis părerea că s-ar trage din expresia egipteană *mennu*, oare înseamnă hrană.

Din descrierile Bibliei știm că mana se depunea în timpul nopții, după ce roua căzuse asupra taberei; dimineața, cînd roua se usca, mana rămînea pe sol. Evreii trebuiau să adune un omer (aproximativ 4 1/2 kgr.) de fiecare persoană. Acela care aduna mai mult pentru cei din cortul său, nu rămînea decît tot cu un omer, iar acela care aduna mai puțin, se îndestula cu cît strînsese. Mana se topea atunci cînd soarele începea să dogorească. Nu era îngăduit a pune de o parte mană pentru ziua următoare. Cel care nu ținea seamă de această interdicție descoperea că mana a „făcut viermi și a putrezit”. În cea de a șasea zi, evreii trebuiau să adune de două ori atîta mană ca în celelalte zile, pentru a se putea odihni Sîmbăta. În această zi, mana nici nu se topea și nici nu se altera.

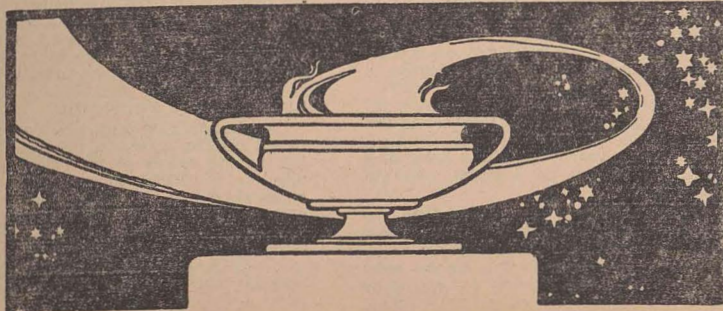
După ce era adunată mana era măcinată între pietre, sau zdrobită în puilițe, după aceea era fiartă în oale și făcută turte. Mana avea gust de plăcintă cu miere, sau după cum se relatează în Numeri, era ca o turtă coaptă cu ulei. În ciuda gustului ei plăcut, mulți evrei s-au plictisit de mană, jinduind după peștele pe care-l aveau în Mîitrăm, după castraveții și pepenii, după prazul, ceapa și usturoiul de acolo: „Iar acum sufletul ni se usucă, și din tot ce aveam n-a rămas nimic, decît mana de dimineața ochilor noștri” (Numeri 11:6). „Sufletul nostru s-a scrbît de această hrană săracioasă” (Numeri 21:5).

În Exodus (cap. 16) se arată că evreii au mîncat mană timp de 40 de ani, pînă au ajuns la hotarele Canaanului și s-au oprit, făcîndu-și tabăra pe cîmpia de la Ierihon. Mana a încetat să mai cadă deîndată ce au gustat din produsele Țării făgăduitei (Ex. 16:35; Ios. 5:12). Dar, așa cum li s-a poruncit, evreii au păstrat un omer de mană într-un ulcioar, pentru ca generațiile care vor veni după ei să vadă piinea pe care strămoșii lor au mîncat-o în deșert.

Moise i-a povătuît pe evrei să-și aducă aminte cum Dumnezeu i-a hrănit cu mană toț timpul rătăcirii lor prin deșert, și psalmistul, reistorisînd minunile ieșirii din Mîitrăm, spune despre Dumnezeu: „că le-a dăruit mana drept hrană; omul a mîncat piinea celui Atotputernic; El le-a trimis hrană din belșug”. (Ps. 78:24-25). Si Nehemia, enumerînd binefacerile Domnului față de fiii lui Iacob, include „piinea din cer pentru soamea lor”, și adresîndu-se lui Dumnezeu adaugă că în ciuda cîrțelilor, El nu le-a luat mana de la gură”. O legendă despre Ieremia spune că, atunci cînd cei pe care el i-a povătuît să studieze Tora l-au întrebat din ce vor trăi dacă se vor dedica exclusiv învățării, le-a arătat ulcioarul în care a fost păstrat omerul cu mană și le-a spus că Dumnezeu, care i-a hrănit pe strămoșii lor, va avea grijă ca nici ei să nu rămînă flămînzi.

Rabinii au considerat că mana a fost o răsplătă pentru copiii lui Avraham, pentru pioșia acestuia: așa cum Avraham a dat piine îngerilor, Dumnezeu a dat fiilor săi mana. Legenda afirmă că și azi mana se mai macină încă în cer, pentru hrana celor pioși. În legendele evreilor, mana avea pentru copii gustul laptelui, pentru părinții lor gustul piinii și pentru bătrîni gustul mierii; pentru bolnavi era ca orzul muiat în untdelemn și miere. Mana era aromată și toți acei care mîncau din ea aveau un miros plăcut. Nimic din ea nu se risipea, întrucît mana se asimila complet în organism. Rabinii au gîndit că cîrtelea evreilor împotriva manei era expresia nemulțumirii lor pentru povara Torei.

Unii învățați au arătat că miraculoasa hrană a Bibliei ar fi fost foarte asemănătoare manei de tamarisc care se găsește și în ziua de azi în deșertul Sinai. Beduinii adună acest aliment pe care-l vind pelerinilor. Se presupune că ar fi seva tamariscului, ale cărui ramuri sînt înțepate de o insectă (Coccus manniparus).

EDMOND FLEG

GLASUL DE PE MUNTE

Cînd Dumnezeu vru să dea lui Israel Legea lui Moise, pe care o numim Tora, toți munții se prezentară în fața Domnului, fiecare glăsuind: „Rege al lumii, rege al luminii, fă să se pogore asupra-mi splendoarea ta, fă ca prin mine să fie dată Tora ta.” — „Alege-mă pe mine, spune muntele Hermon; nu sînt eu cel mai înalt munte? Pîscul meu s-a ivit la suprafață din potop, precum legea ta se va reliefa din păcat.” — „Alege-mă pe mine, spune Carmel-ul; nu sînt cea mai frumoasă dintre grădini? Plantează pe mine grădina Legii tale, care va face din suflet o grădină mai frumoasă decît Edenul.” — „Alege-mă pe mine, spune Libanul; nu sînt eu cel mai frumos cîntec, prin vocea cedrilor mei ce cîntă marelui tău? Cîntă pe mine cîntecul Legii tale, care va face din om un înălțat către Tine!” Dar Dumnezeu spuse muntelui Sinai: „Pe tine voi așeza Splendoarea mea; prin tine voi da Tora mea; căci tu ești singur în deșert, precum și Israel, poporul meu, e singur în deșertul popoarelor, precum sînt și eu singur, eu Dumnezeu, în deșertul universului.”

Eternă, zic rabinii noștri, este Tora, căci ea ființă înainte de lume; și, pentru ea, crease Dumnezeu lumea. Cel Etern o consultase cînd a creat lumea. Puternică, zic înțelepții, este Tora; deoarece Dumnezeu hotărîse: „Soarele să fie reședința mea, și pămîntul locuința oamenilor”; dar prin Tora, care e o trăsătură de unire între pămînt și cer, cerul coboară pe pămînt și pămîntul urcă la cer. Înțeleaptă, zic cărturarii, este Tora; căci, dacă întreaga apă a tuturor mărilor s-ar preschimba în cerneală, dacă toate trestiele s-ar prefăce în condeie; dacă întregul întins al cerului s-ar prefăce în pergament și degetele tuturor celor vii ar deveni scribi, n-ar ajunge cerneala, nici pergament, nici scribi spre a scrie toată înțelepciunea Torii.

Mare e Tora, mai mare decît adevărul, căci ea cuprinde Adevărul; mai mare decît dreptatea, căci ea cuprinde Dreptatea; mai mare decît iubirea, mai mare decît iertarea, căci Tora cuprinde Iertarea, Tora cuprinde iubirea.

Dar, se întreabă rabinii, dacă Dumnezeu a avut un asemenea tezaur, și voia să-l împărtășească muritorilor, de ce nu l-a dăruit din prima zi, primului om? Primul om primise de la Cel Etern o singură poruncă: „Nu vei gusta din fructul acestui pom”; Adam a mîncat din acea poamă; cum dar, ar fi putut să primească cele șase sute treisprezece prescripții ale Torei?

De ce Dumnezeu n-a dat Tora generației lui Noe? Noe primise de la Cel Etern șapte porunci; descendenții lui au clădit turnul Babel. Cum, dar, ar fi putut să respecte cele șase sute treisprezece paragrafe ale Torei? De ce n-a dat-o generației patriarhilor? Patriarhii primiseră de la Cel Etern nouă porunci; cu toate acestea, urmașii lor au ajuns robii în Egipt. Cum dar, ar fi putut să primească cele șase sute treisprezece legi ale Torei?

Dar generația lui Moise fusese purificată de durerile sclaviei, de încercările setei și ale foamei, de experiența minunilor; acum dumnea pacea printre copiii lui Israel, și trăind în pace, au putut primi Tora din mîna lui Moise, care este pacea Celui Etern. În fiecare zi, după ieșirea din Egipt, profetul îl întreba pe Dumnezeu: „Cînd ne vei da Tora?” Dar Domnul întârzie.

Aștepta pînă în luna Sivan. a treia lună a anului. Asemeni unui rege muritor care, înainte de a-și duce mireasa în patul nupțial o încarcă mai întîi cu daruri, vru să dea mai întîi evreilor izvorul și mana, înainte de a se căsători, prin Tora, cu întreaga comunitate a lui Israel.

Și Domnul aștepta pînă în luna Sivan, care este a treia dintre luni; căci numărul de trei îl bucură pe Dumnezeu. Al treilea fiu al lui Adam, Set, a fost străbunul oamenilor; al treilea fiu al lui Noe, Sem, a fost străbunul lui Israel; trei au fost patriarhii, Abraham, Isaac și Iacob, cari au binemeritat prin virtutea lor; într-al treilea trib, cel al lui Levi, s-a născut Moise, care a fost al treilea copil pe care l-a născut mama sa; trei luni a fost ascunsă viața sa pînă a fost pus în leagănul ce-l salvă pe apa fluviului și trei luni Cel Etern îi ascunse Tora care avea să mîntuiască omenirea.

Cînd veni luna Sivan, Dumnezeu spuse lui Moise: „Tora mea, e fără prihană; dar poporul meu este al fără racilă în corpul său. Printre ei se află mulți, surzi, orbi și paralițici. Să dau Tora aceluia care nu poate nici,

să audă, nici să vadă, nici să cînte, nici să joace de dragul ei?” Ce făcu Dumnezeu? Dădu glas multor, și auz surzilor, dădu ochi orbilor și picioare paralițicilor. Și tot astfel va fi și-n ziua de apoi, cînd surzii vor auzi, cînd orbi vor vedea, cînd paralițicii și mușii vor dansa și vor cînta în fața Celui Etern.

Și acum, curați la trup și la suflet, puteau să primească Tora. Dar voiau ei s-o primească? Tora este o comoară, dar comoara e o povară; Tora e un colier, dar colierul e un lanț. Dumnezeu a oferit-o tuturor popoarelor pămîntului, pentru ca nici unul să nu poată spune: „Dacă am fi cunoscut-o, am fi practicat-o și noi”; și a dat-o nu într-o țară îngrădită, ci în mijlocul deșertului, încît fiecare, dacă ar fi vrut, ar fi putut s-o ia, precum stă scris: Cel Etern se arată pe muntele Sinai; a strălucit pe Serir, pentru ei; s-a arătat pe Faran, ținînd în dreapta sa o Lege de foc, pentru ei.

S-a dus mai întîi la fiii lui Esau și-i întreabă: „Vreți Tora mea?” Ei răspunseră: „Ce poruncește ea?” — „Să nu uciți!” — Ar trebui, deci, să ne lepădăm de binecuvîntarea lui Esau, părintele nostru, care ne binecuvîntase astfel: „Vei trăi prin spadă. Nu vrem Tora”. Se duse apoi la fiii lui Amon și Noab și-i întreabă: „Vreți Tora mea?” Ei răspunseră: „Ce ordonă?” — „Nu vei face murdării. Ne-am născut din murdărie, răspunseră ei, nu vrem Tora”. Se duse apoi la fiii lui Ismael și-i întreabă: „Vreți Tora mea?” Ei răspunseră: „Ce poruncește?” — „Să nu furi”. „Cum, dar, vom găsi hrana și băutura?” răspunseră ei; nu vrem Tora”. Se duse apoi la toate celelalte popoare, care răspunseră în cor: „Noi avem legile noastre; dă Tora lui Israel, căci Israel e liber și n-are nici o lege”. Atunci chemă Dumnezeu pe Moise pe munte; și Moise se urcă spre Dumnezeu. Și Dumnezeu îi porunci: „Întreabă pe Israel dacă vrea Tora mea”.

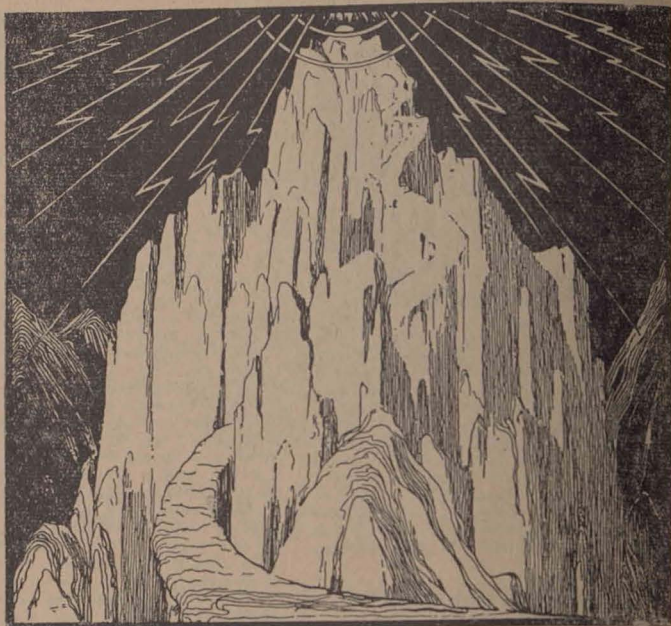
Moise se îndreptă mai întîi către femei. De ce întrebă mai întîi pe femei? Pentru că, răspunde Rabbi Tahlifa, profetul se gîndea în sinea lui: „Dacă Dumnezeu ar fi prevenit-o pe Eva, ar fi păcătuit oare Adam?” Căci știa el că totul depinde de femeie, care poate face după pofta ei nefericirea sau mîntuirea lumii.

Asigurîndu-și, deci, consimțămîntul femeilor, adună poporul întreg, femei și bărbați, copii și bătrîni, zicîndu-le: „Greu e începutul oricărui lucru, și mai greu decît toate e ascultarea și începutul ei; dar voi ați început să ascultați și cine ascultă în suferință, începe să asculte și în bucurie și a asculta pe Dumnezeu, este bucuria cea mai mare. Ochii voștri au văzut ce minuni a săvîrșit pentru voi, scăpîndu-vă din Egipt, izbăvindu-vă de sete și de foamă. Cu toate acestea, n-ați primit încă Tora sa. Cu miracole va mai face după ce veți fi primit Tora! Dar o veți asculta și-o veți urma? Atunci va fi purta pe aripi de vultur pînă la sfîrșitul zilelor, va veghea asupra voastră, ca rînduina asupra puiilor ei. Din clipa în care Tora va va aparține, voi veți aparține Torei; toate binecuvîntările care se cuprind în ea vor fi peste voi. Acum răspundeți lui Dumnezeu: Vreți Tora sa?” Evreii vorbiră: „O vrem; ceea ce va porunci, vom îndeplini”.

Dar, reluă Moise, care vor fi în fața Celui Etern, chezași voștri?” — „Bătrînii poporului sînt fie chezași noștri”, spuseră evreii. „Bătrînii vor muri, cum vor putea chezași pentru voi?”

— „Patriarhii să ne fie chezași” — „Patriarhii au murit, cum pot să chezească?” — „Profeții noștri să ne fie chezași” — „Profeții voștri nu s-au născut încă; cum să stea chezească pentru voi?” Atunci, spuseră femeile lui Israel: copiii noștri sînt fie chezași noștri; Dumnezeu te va învăța Tora, tu îi vei învăța pe părinți; ei îi vor învăța pe copii și copiii pe copiii copilor lor” și Moise îi întreba pe copii: „Fi-vei voi chezași taților voștri în fața Celui Etern?” Ei răspunseră: „Vom fi”. Atunci strigară toți evreii: „Copiii noștri sînt chezași noștri; tot ce va porunci Cel Etern, vom săvîrși și vom asculta, dar el însuși să ne arate fața sa, să ne vorbească prin glasul său”.

Moise, aducînd pe munte, Celui Etern, răspunsul evreilor, Dumnezeu îi zice: „Două zile să se curețe și să se țină departe de femeile lor; a treia zi ei înșiși mă vor vedea și mă vor auzi, dar nici unul dintre ei nu se urce pe munte, căci va muri; și tu însuși, fiul meu, coboară”.

De ce, se întreabă rabinii, a trebuit Moise să coboare și să stea la distanță, în mijlocul evreilor, cînd Dumnezeu le-a vorbit? Dumnezeu nu era veșnic cu Moise și Moise n-avea obiceiul să-l asculte tot timpul? Da, dar dacă atunci cînd Dumnezeu le-a vorbit evreilor Moise ar fi fost pe munte, Abriam și Datan ar fi spus evreilor: „Nu Dumnezeu ci Moise vă vorbește”. Și evreii s-ar fi îndoit că le-a vorbit Dumnezeu.

Or, noaptea a fost atît de scurtă și atît de dulce somnul dimineții, încît în a treia dimineață, care era a șasea din luna Sivan, cînd Dumnezeu pogori pe Sinai în fața lui Israel, mai dormeau încă toți evreii. Moise, singurul deșteptat, străbătu lagărul, trezind pe fiecare: „Scoală-te, spune el, comunitatea a lui Israel. Scutură-ți somnul, mirele tău își așteaptă mireasa sub baldachinul nupțial”. Și, mergînd primul, urmat de Aaron și de fiii săi, și de toți bărbații și toate femeile, de toți copiii lui Israel, conduse întreaga adunare la poalele muntelui, acoperit de un nor, asemeni unui baldachin.

Atunci, dovînd marea marelui, fanfare și trompete gigantice răsunară pe Sinai; bubuind din fulgere se deschiseră porțile vîntului și ale furtunii, ale grindinii și ale focului, iar nevăzuta Prezență potopi cu tumult și cutremur abisurile din înălțimi și din adîncuri.

Cuprinși de groază, toți regii pămîntului se îndreptară către Balaam, profetul națiunilor și, cu dinții clătînd de frică, îl întrebară: „Reîncepe potopul?”

— „Nebuni ce sînteți! Nu știți oare că Dumnezeul lui Israel a jurat lui Noe că nu va mai revărsa pe pămînt apele potopului?” — „Dacă nu e un potop de ape, e oare un potop de flăcări?” — „Nu e nici potop de ape, nici potop de flăcări: e Dumnezeu lui Israel, care dă poporului său Tora sa”.

Și pămîntul, de spaimă, fremătă! „A venit ziua judecării de apoi? voi trebui să dau înapoi morții pe care i-am înghițit și singele pe care l-am supt?”

— „Nu e sfîrșitul lumii, răspune Moise; e începutul lumii”. Și cerurile tremurară și plîneră: „Regele nostru ne părăsește, pleacă din împărăția sa?” — „Nu, Dumnezeu nu părăsește împărăția cerurilor, le răspunde profetul, ci își întinde granițele sale pînă la inima oamenilor”. Și însuși Domnul era trist. — De ce ești trist, Doamne, îl întreabă Moise, în clipa cînd te dai Legea ta?

— „Tu vezi că le-o dau, răspune Cel Etern; eu văd ce vor face din ea”.

Deodată norul se deschise, Muntele Sinai își rupse rădăcinile din deșert, sîrînd pînă la firmament, vastul său creștet, asemeni unui covor incendiat, se așternu la picioarele de flăcări ale celor patru bestii cu chip de om, a leului, a vulturului, a taurului, înhamăți toți la roatele pline de priviri ce roteau ca soarii sub carul a cărui splendoare sprijinea tronul, a cărui splendoare purta splendoarea Domnului; împrejurul lor, de două ori șazeizi de miriade de îngeri, dintre care fiecare ținea o centură și o coroană de glorie pentru fiecare evreu, cîntau: „Sfînt, Sfînt, Sfînt este Eternul, lumea e plină de sfințenia lui!”

Dar, deodată, cînd Dumnezeu avea să glăsuiească, se făcu tăcere în univers. Nici un bou nu mai mugea pe tot întinsul pămîntului, nici o păsărică nu mai cîrpea în tot cuprinsul cerului; apa își opri șopotul; focul, pîlpîirea; tunetul amuți, ecoul își pierdu suetă; aripile heruvimilor nu mai băteau și buzele serafimilor încetară să cînte; în sfîrșit, după Rabbi Abah, în liniștea atotstăpîitoare, toți au putut înțelege că în afara de Dumnezeu nu mai este nimic.

Atunci, Cel Etern rosti: „Sfînt”.

Cum acest cuvînt răsună, umplînd cu imensitatea lui spațiile, toți evreii, în afară de Moise, fugiră și sufletele le fugiră din trupuri. Tora, revenind la Dumnezeu, întreabă: „Rege al lumii, mă trimiți oare la morți sau la vie?” — „La cei vii”. — „Dar toți sînt morți?”

— „Să reînvie, de dragul tău”. Și Dumnezeu lăsa să cadă peste ei roua care învie morții. Dar cum, reînviați, nu puteau îndura nici povara cuvîntului său, nici privirea splendorii sale, trimise spre fiecare evreu doi îngeri; unul îi pune în jurul inimii centura gloriei, pentru a-i împiedica sufletul să evadeze, celălalt, îi puse pe frunte coroana gloriei, spre a-i feri ochii de moarte. Astfel putură să vadă și să audă todeodată cuvintele viziunii divine; căci, spun rabinii noștri, în acea zi au văzut ceea ce se aude și auză ce se vede.

Și cuvintele vedeniei spuneau: „Priveste! eu sînt unicul Dumnezeu și mă arăt ție în unica mea splendoare. Dacă cineva te va ispiți într-o zi și-ți va spune: — Vino să slujim altor Dumnezei, tu vei răspunde: — Poate servi altui Dumnezeu acela care a văzut fața în fața, în toată splendoarea sa, pe unicul Dumnezeu? — Priveste! Eu sînt Dumnezeu tuturor popoarelor, dar cu Israel singur mă alătur ca și el să mă alăture celorlalte popoare. Priveste! Eu sînt Dumnezeu etern și milos, drept și îndelung răbdător; dacă mă ascuți, binefacerile mele îți vor arăta blîndețea mea; dacă nu mă ascuți, pedepsele mele îți vor dovedi iubirea mea. Nu profana numele meu, căci pe numele meu se sprijină lumea; și cine profanează numele meu, nimicește lumea. Amîntește-ți de Simbătă, spre a o sfinți, căci Simbătă este pe lumea asta începutul lumii de apoi. Respectă pe mama și pe tatăl tău, căci respectînd pe cei care te-au creat, onorezi pe Creator. Nu ucidă nicodată, deoarece crima constringe la răzbunare pe Dumnezeul milii. Nu fă ticăloșii. Nu fura, Nu minți, Nu rîvni...”

Și fiecare dintre aceste vorbe, după ce au atins urechea fiecărui evreu, se așeza pe buzele fiecărui și-i săruta gura, astfel precum stă scris:

— Să mă sărute cu sărutarea gurii sale. Și fiecare dintre aceste cuvinte nu le asculta numai Israel, ci le auzeau și cele șaptezeci de popoare ale pămîntului, căci pronunțîndu-le, Dumnezeu vorbea șaptezeci de limbi deodată. Și nu numai cei vii le auzeau, ci și cei cari nu mai trăiau și cei cari nu se născuseră încă; căci, după cum ne învăță Rabbi Isaac, toate sufletele tuturor timpurilor erau prezente la muntele Sinai, toți profeții și toți înțelepții auziră, în acest ceas, gloriile și văzură în acest ceas viziunile pe care în toate epocile le vor releva oamenilor. Și toți auziră aceiași voce și văzură aceiași viziune, dar după cum fiecare este sau va fi alfel, tot așa această vedenie îi voce a fost deosebită pentru fiecare.

Cînd Cel Etern dictase evreilor primele zece porunci și după ce le-au primit, instinctul cel rău îi părăsi. Și Dumnezeu îi întreabă: „Israel, vrei tu să accepți Tora mea în întregime, cu cele trei sute și zece și cinci de opreliști, numeroase ca și zilele anului și pe cele două sute patruzeci și șapte ordonanțe, numeroase ca și organele omului?” Toți răspunseră: „Da, da”. Dar, deși îngerii cari îi asistau și cu toate centurile și coroanele cele înalte, ei strigară către Moise: „Am vrut să-l auzim, nu mai putem, sîntem prea slabi pentru glasul Său, prea slabi pentru viziunea Sa. Să se arate ceea ce îți va arăta, ceea ce îți va spune, ne vei spune”. Atunci instinctul cel rău reîntinzi în ei; dar dacă ar fi putut privi pe Cel Etern pînă la sfîrșit și l-ar fi ascultat, n-ar mai fi păcătuit nicodată.

Ci, Moise la zise: „Îndepărtați-vă de munte. Voi urca singur către Dumnezeu”.

Acolo unde mitul, legenda și istoria se întâlnesc

În decembrie 1965, exact 1892 de ani după ce Masada, ultima fortăreață iudaică a căzut în minile romanilor, în anul 73 al erei creștine, acest loc de o atît de mare importanță istorică a fost deschis accesului publicului. În decursul vremii, Masada devenise un mit, o legendă, un mister romantic.

Masada, una din cele mai celebre fortărețe, are o istorie pasionantă, legată de cîteva din cele mai mari figuri ale antichității: regele David, Marc Antoniu, Cleopatra, Herod și Iosephus Flavius, pentru a nu pomeni decît de ei.

Cînd Marele preot Ionatan a devenit conducătorul statului iudeu, el a întărit această stîncă enormă și de nepătruns. A construit pe ea cisterne pentru apă, pentru a da posibilitate apărătorilor de a rezista unui asediu îndelungat. Cînd, în anul 40 î.e.n. parții au invadat Ierusalimul, Herod, cu întreaga sa familie s-a refugiat la Masada. Familia sa a continuat să locuiască în fortăreață, în timp ce Herod, la Roma, aduna o armată pentru a-și elibera țara.

Dîndu-și seama de avantajele naturale pe care le oferea Masada, Herod s-a decis să cheltuiască oricît pentru a întări această fortăreață. În jurul stîncii a fost construit un zid de întărire în lungime de 4000 de picioare, 18 picioare înălțime și de aproape 13 picioare lățime. În stîncă au fost săpate cisterne mari. În cea mai mare din ele încăpeau 4000 metri cubi de apă. Ținînd seama că în acea regiune ploile sînt extrem de rare, Herod a dispus să se construiască vaste apeducte pentru a aduce în cisterne de la mari depărtări apa ploilor de iarnă și a asigura astfel necesarul de apă din timpul anului. Solul de pe podișul Masadei a fost făcut cultivabil; au fost construite mari hambare, care au fost umplute cu provizii pentru mai mulți ani. Pe marginea prăpastiei, la o înălțime de 900 de picioare deasupra Mării Moarte, Herod a pus să se construiască un luxos palat, unde se adăpostea de vînturile toride ale deșertului. Herod a izbutit să ducă la bun sfîrșit costisitorul său proiect, dar nu a mai apucat să se instaleze la Masada. Fortăreața avea să servească patrioților iudei în lupta lor împotriva romanilor.

În timp de 60 de ani, din anul 6 pînă la 66 al erei noastre a staționat acolo o fortăreață romană. Cînd relațiile dintre romani și iudei s-au înveninat, zeloții iudei dîndu-și seama că acest loc era singurul refugiu din țară pe care romanii nu vor putea să-l cucerească, au lansat un raid îndrăzneț împotriva Masadei în anul 66. Acest act temerar le-a reușit: ei au izbutit să alunge garnizoana romană și să se instaleze în fortăreață. Garnizoana iudee s-a întărit curînd, și patru ani mai tîrziu, cînd Ierusalimul a căzut și templul a fost distrus, Masada a rămas singurul colț al teritoriului iudeu pe care, în ciuda puterii lor, invadatorii nu l-au putut cucerii.

În timp de 7 ani, din anul 66 pînă în anul 73, zeloții, conduși de Eleazar ben Iair, au rezistat în mod eroic la Masada. În anul 73, guvernatorul roman Flavius Silva, în fruntea legiunii a X-a s-a hotărît să lanseze un asalt

final împotriva fortăreței. El și-a organizat taberele și a ridicat un zid în jurul Masadei, făcînd astfel imposibilă fuga zeloților. De pe acest zid înalt de 300 de picioare se puteau arunca săgeți și pietre de-a dreptul în fortăreață. Romanii întrebuițau un berbec împotriva zidului de apărare. Asediații au construit un al doilea zid, umplînd cu pămînt spațiul dintre cele două ziduri, astfel că loviturile romanilor au îndesat pămîntul. Atunci romanii s-au gîndit să atace cu torțe aprinse

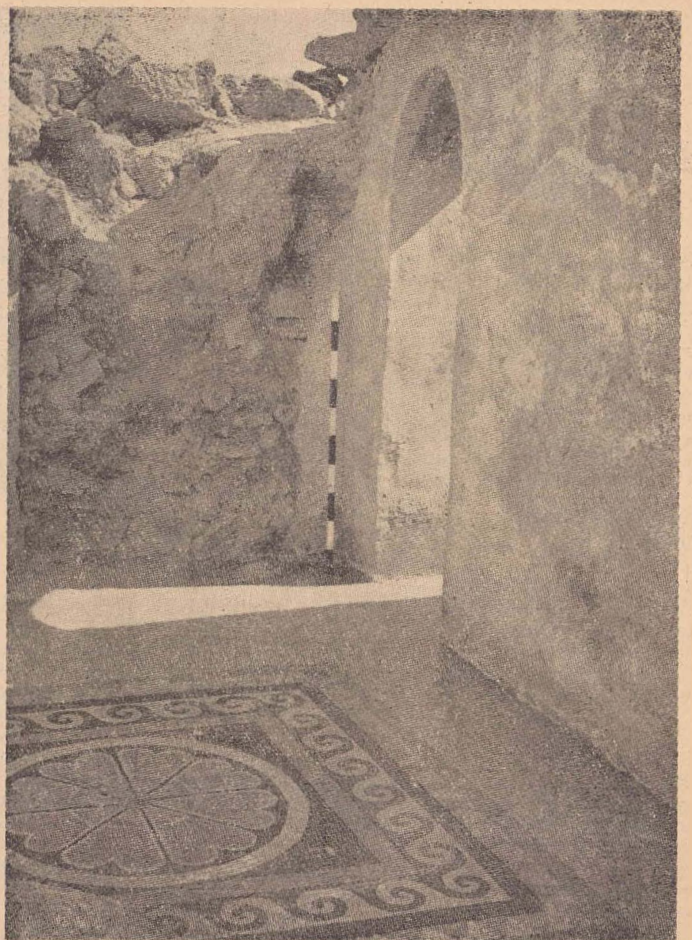
Asediații socoteau că mai exista o oarecare nădejde. Se părea că soarta era de partea lor. Aveau provizii, apă, arme, hambare pline cu hrană, iar romanii erau prada unei minii inutile. Dar cel de al doilea zid fusese construit din lemn și romanii i-au dat foc. Totuși, la început, mai exista încă nădejdea că romanii vor fugi, vîntul îndreptînd flăcările asupra taberei lor. Dar curînd vîntul și-a schimbat direcția, și flăcările au început să muște cu înverșunare din zidul de lemn. De data aceasta, apărătorii fortăreței și-au dat seama că sînt pierduți. Dar în loc de a capitula și a accepta robia, cei 960 de luptători ai fortăreței, sub conducerea lui Eleazar, și-au luat singuri viața. Înainte de a se sinucide, au avut grijă să strîngă laolaltă rezervele de provizii, spre a arăta romanilor că nu foamea, ci ura împotriva robiei i-a îndemnat la această hotărîre finală.

Toate aceste știri despre soarta fortăreței s-au păstrat datorită operelor lui Iosephus Flavius, care, la rîndul său s-a servit de documente oficiale romane. Nici un alt istoric nu s-a ocupat de Masada. De-a lungul secolelor care au trecut, fortăreața și-a păstrat cu grijă taina.

Abia în anul 1842, a fost identificat locul unde se înălța cîndva cetatea. Cinci ani mai tîrziu, acest loc a fost vizitat de o expediție a Statelor Unite. Vizitatorii au fost foarte impresionați de ceea ce ei au descris drept „cu rioasa culoare purpurie a acestei stînci, roase de intemperii, culoare care se aseamănă cu aceea a singelui încheag și care te făcea să te gîndești la istorie și să-ți închipui sfîșietorul sacrificiu al lui Eleazar și al celor 960 sicari ai lui; single acestor eroi poate să fi imprumutat pentru vece culoarea sa acestei stînci indestructibile”.

Cercetătorii americani au remarcat la Masada multe amănunte arhitectonice. Șapte-sprezece ani mai tîrziu, exploratorul Tristram descrie la rîndul său, „o fortăreață circulară, cu ziduri duble cu un spațiu de 4 picioare între ele”. În 1883, Conder, scria și el despre: „temeliile unui turn rotunjit către nord pe o întindere de 24 m.p.”.

În 1932, o expediție condusă de Schulten și Lammerer s-a instalat la poalele stîncii, unde a rămas timp de o lună. Escaladarea acestei stînci i-a părut lui Schulten un lucru mult prea complicat. El a notat cu mîhnire: „Îl invidiez pe viitorul explorator al fortăreței, căci ea este variată și interesantă, iar privești ea din jur este minunată”.

Ruinele cetății Masada au fost desgropate de arheologi.

O echipă de exploratori a făcut în anul 1953 la Masada descoperiri importante. Aceste descoperiri au determinat Departamentul antichității de pe lîngă Universitatea ebraică și Societatea de explorări din Israel, să trimeată o expediție oficială. În decurs de doi ani, această expediție a reușit să descopere palatul lui Herod, vase de lut din epocile elenă, romană și bizantină, hambare, arsenale, cisterne și apeducte. Toate acestea cereau o cercetare mai intensă și aprofundată.

O vastă expediție a fost organizată în anul 1963 de către profesorul Igal Yadin de la Universitatea ebraică. El a mobilizat nu mai puțin de 2000 de voluntari din 28 de țări care au lucrat 7 luni pe această stîncă. Greutăți însemnate au trebuit învinse. Aprovizionarea era foarte grea, apa trebuia adusă de la mari depărtări pe un teren fără drumuri practicabile.

Profesorul Igal Yadin a identificat piscul Masadei în formă de luntre avînd o dimensiune de 1800 picioare pe 900. Expediția a găsit acolo mari cantități de unelte casnice, haine și încălțăminte care au aparținut luptă-

torilor. Pe lîngă aceasta au mai găsit 1000 de monezi, sobe, sute de zale argintate, săgeți și virfuri de săgeți, fragmente de manuscrise și schelete. Cea mai importantă descoperire din punct de vedere literar este cea a unui fragment din cartea lui Ben Sira, scrisă în limba ebraică. Originalul acestei opere apocrife s-a pierdut și toate traduceri din Ecclésiast au fost făcute în limba greacă.

O mare parte din tot acest material mai trebuie încă identificat și analizat, dar descrierea Masadei făcută de Iosephus Flavius acum 1900 de ani a fost verificată în punctele ei esențiale. Legenda fortăreței Masada a fost astfel confirmată și acei care ascultă și acum această expunere sînt întotdeauna impresionați de amănuntele privind rezistența iudeilor împotriva invaziei romane.

Masada va constitui un monument pentru eternitate. Din punct de vedere al istoriei iudaice, ea constituie o pildă de răbdare, curaj și eroism. Din punct de vedere omenesc, ea constituie un simbol al curajului omului și al aspirației sale către libertate.

DIN ISTORIA OBȘTEI EVREIEȘTI

UN DOCUMENT DIN ANUL 1821

Un document original descoperit recent în arhiva Federației Comunităților Evreiești (M.) aduce o contribuție nouă la cunoașterea trecutului comunității evreiești din orașul București, la începutul secolului trecut.

Este vorba de o listă de 128 evrei din București, făcînd parte din compania de neguțători și meseriași evrei care aveau de plătit dajdia pe primele patru luni ale anului. Documentul — un act oficial scris cu caractere chirilice — este deosebit de important pentru noi, pentru că înșiră numele contribuabililor evrei din „poliția” București, organizată într-o „companie comercială”.

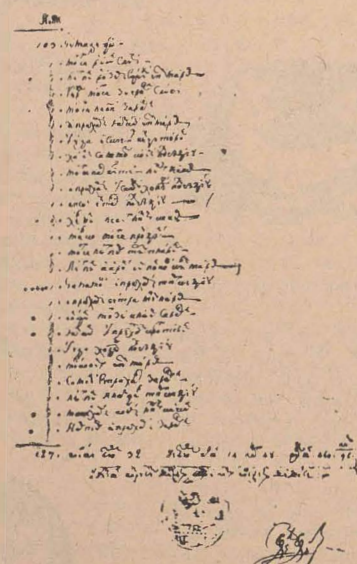
Asemenea acte, ca și catagrafiile fiscale sau catastifele de neguțători și meseriași constituie pentru istorie un prețios ajutor în studiul evoluției economiei țării, într-o perioadă cînd se constată o creștere remarcabilă a schimburilor economice, un rol important revenind așa ziselor „companii comerciale”, o formă mai evoluată, adaptată cerințelor moderne, a breslelor.

Companiile comerciale — organizate ca și breslele după neam — români, greci, ar-

meni, evrei — au existat și în secolul al XVIII-lea. În „compania cea mare a neguțătorilor”, negustorii de țară erau și ei înscrși. Dar rolul lor a crescut cel mai mult după 1821, cînd se constată o intensificare a schimburilor economice dintre cele trei țări românești, Muntenia, Moldova și Transilvania.

Negustorii și meseriași evrei din București, urmînd exemplul celorlalți negustori și meseriași, s-au înscris și ei într-o „companie”, avînd în capul lor, un staroste, răspunzător față de autorități și în special față de organele de percepere. Starostele celor 128 evrei din „poliția” (orașul) București a fost, după cum reiese din documentul descoperit, un anume Erși sin Israel. (Erși — probabil Herși).

Majoritatea membrilor companiei sînt trecuți cu numele lor de familie, la care se adaugă, la cei mai mulți, profesiunea sau meseria exercitată. Cei mai mulți dintre membrii companiei sînt meșteșugari: tinichigii, sticlari, boiangii, gămgii, ceaprazari, croitori, cizmari, caretăși, măcelari, timplari, argintari.

Ultima filă a documentului

Din companie mai fac parte lipscani, cupeți (negustori de mărunțisuri), boccegi (negustori ambulanti), zarafi și mamelegii (cămățari).

Unele din nume au rezonanțe în contemporaneitate, fiind strămoșii unor membri ai comunității sefarde din București, pe care i-am găsit înregistrați și într-o listă a membrilor întocmită în 1937.

Astfel, am înregistrat pe lista din 1821 pe Moise Benbașa, al cărui urmași se găsesc și pe lista din 1937; Iacob Avram și Bébé Benbașa.

Un Kunforti Asil este desigur strămoșul lui Sam. Confort, precum Solomon Risanis al lui Isac Risanis, Bohori Gherșin al lui Eduard Bohori și Avram Isac Bohori (un Bohori l-am întîlnit și la Brăila), Iuda sin Manoacha al lui Robert Manoach (din familia Manoachilor), Bohor Calmi al lui I. Alfred Calmi și R. Isac Calmi, Abraam Café al ing. A. Chilibon Caffé și al dr.-ului Leon Caffé, Abraham Ventră (desigur Ventura) al lui Iosef Ventura, Iuda Almuly al lui Jacques, Iosef Israel Marcel, Max și dr. Peretz Almuly; David Benvenisti al lui Isaac Benvenisti și așa mai departe.

SAVIN SOLOMON.

Stiri

EXPOZIȚIE DOCUMENTARĂ AUSCHWITZ

În Berlinul de vest a fost deschisă o expoziție documentară consacrată lagărului de concentrare nazist Auschwitz. Peste 60 mii persoane au vizitat în ultimele două luni această expoziție.

„FORTAREAȚA FĂRĂ ZIDURI“

Un teatru din Elveția a pus în scenă piesa lui Baruh Graubard, „Fortareață fără ziduri“, care înfățișează epopea luptătorilor din ghetoul Varșoviei.

JUBILEUL UNEI GAZETE EVREIEȘTI

Colectivitatea evreiască din Canada a aniversat împlinirea a 40 de ani de existență a ziarului în limba idiș „Wochenblatt“.

CERCETĂRI ÎN DOMEZIUL SEMITOLOGIEI

La Institutul pentru popoarele afro-asiatice de pe lângă Academia de științe a U.R.S.S. a avut loc o sesiune consacrată istoriei, culturii și filologiei popoarelor din orientul antic. În cadrul secției de semitologie au fost prezentate mai multe referate despre istoria și cultura iudaică. Astfel, prof. Iosef Amusin, autorul unei cărți despre manuscrisele de la Marea Moartă, a prezentat referatul „Concepțiile mesianice ale sectei de la Qumran.“

CATEDRA DE STUDII IUDAICE

Universitatea din Köln a înființat recent o catedră de studii iudaice. Dr. Johann Maier, teolog din Berlinul de vest, a fost numit șeful acestei catedre.

ÎN AMINTIREA UNUI EROU

În orașul Tokum din R.S.S. Lituaniană o stradă a primit numele eroului Vladimir Freihof, căzut pe câmpul de luptă în anul 1944.

CONFERINȚA EVREILOR IUGOSLAVI

Delegați a 32 comunități s-au întrunit la Belgrad în cea de-a 21-a conferință anuală a Federației Comunităților Evreiești din Iugoslavia. Conferința a dezbătut probleme actuale ale vieții comunitare.

„PASĂREA GHETOULUI“

La teatrul „Habima“ se fac ultimele repetiții cu piesa „Pasărea ghetoului“, inspirată dintr-un episod autentic petrecut în ghetoul organizat de naziști în orașul Vilno. Este vorba de acțiunea eroică a unui grup de luptători care au reușit să răpească de sub paza S.S.-iștilor pe conducătorul de partizani Itic Vițenberg. Piesa a fost scrisă de poeta Eva Rosenfarb, din Canada.

IMPOTRIVA ANTISEMITISMULUI ȘI RASISMULUI

Din inițiativa unor organizații progresiste a fost celebrată în Belgia Ziua luptei împotriva rasismului și antisemitismului. Cu acest prilej cum și-au anunțat participarea delegați din 60 de țări. După cum se știe, creatorul limbii esperanto este medicul Zamenhof, care a urmărit să dăruiască omenirii un mijloc de apropiere și înțelegere.

CONGRESUL ESPERANTIȘTILOR

Cel de al 52-lea congres internațional al esperantiștilor va avea loc în luna august, la Tel Aviv. Până acum și-au anunțat participarea delegați din 60 de țări. După cum se știe, creatorul limbii esperanto este medicul Zamenhof, care a urmărit să dăruiască omenirii un mijloc de apropiere și înțelegere.

CULEGERE DE DOCUMENTE DESPRE RĂSCOALA DIN GHETOUL VARȘOVIEI

În editura „Yad Vășem“ din Ierusalim a apărut o culegere de documente privitoare la răscola din ghetoul Varșoviei. Volumul cuprinde un număr de 184 piese, cele mai multe provenind de la mișcarea subterană de luptă din ghetto, precum și reproducerea de articole apărute în publicațiile care au apărut în ilegalitate în ghetoul Varșoviei.

CENTRU DE STUDII RAȘI

La Troyes, un oraș situat la 160 km. de Paris, a fost inaugurat un centru de studii iudaice. Centrul poartă numele lui Rași, eruditul comentator al bibliei și talmudului, care a trăit în acest oraș între anii 1040—1105.

La ceremonia inaugurării noului centru au asistat Șef rabinul Franței, dr. Iacob Kaplan, amiralul Louis Kahn, președintele Consistoriului evreiesc din Franța, precum și alți reprezentanți proeminenți ai obștei evreiești.

Altarul unei sinagogi din secolul XVI-lea din Veneția.

PE URMELE TRECUTULUI

Evreimea americană a aniversat împlinirea a 25 de ani de activitate a Institutului pentru studierea problemelor evreiești creat de Iacob Robinson. Acest institut și-a pus ca una din sarcini studierea perioadei naziste. Grație activității desfășurate de cercetătorii săi, au putut fi descoperiți un număr de 5.000 martori oculari ai grozăviilor săvârșite de naziști în Europa vremelnice ocupată. Aproape 500 martori au depus în fața diferitelor tribunale care au judecat criminali de război.

ANIVERSARE

Săptămânalul „Allgemeine Wochenzeitung der Juden in Deutschland“ a împlinit 20 de ani de apariție neîntreruptă.

CENTENARUL UNUI SAVANT

Cercurile academice din Italia au comemorat centenarul nașterii profesorului Guido Castelnuovo, un binecunoscut matematician. Din 1891 și până în anul 1935, Castelnuovo a fost profesor de geometrie analitică la universitatea din Roma.

ÎN MEMORIA MARTIRILOR

Rămășițele pămîntești ale unui număr de 150 martiri — femei, bărbați și copii — executați de naziști în anul 1942, lângă Cracovia, vor fi deshumate și reînchinate într-un mormînt comun. Pe locul unde a avut loc execuția va fi înălțat un monument.

Execuția a avut loc din ordinul criminalului nazist Martin Fellenz, care în ianuarie 1966 a fost judecat de un tribunal vest-german și condamnat la 7 ani închisoare.

Stiri

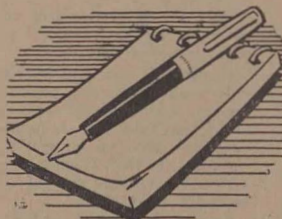
„SPUNEȚI OAMENILOR ADEVĂRUL“

La Muzeul pentru istoria germană, din Berlin, pe lângă alte opere valoroase, a fost expusă o placă memorială consacrată copiilor evrei. Placa, realizată de sculptorul Heinz Wörner, înfățișează chipul unui copil, cu ochii plini de durere, mîngîiat de două mîini. În marmură sînt gravate următoarele cuvinte: „Aici au fost crescuți peste 150 copii evrei, dintre care 70 sugaci — educați în sentimentul dragostei față de oameni. În anul 1942, S.S.-iștii i-au ridicat pe acești copii iubitori de viață și i-au masacrat. Nu tăceți! Spuneți tuturor oamenilor, avertizați popoarele!“

Această placă va fi fixată de zidul căminului de copii de unde au fost smulse fragedele vlăstare.

CINTECUL EVREIESC ÎN S.U.A.

Ruth Rubin este o cunoscută folcloristă și cercetătoare a cîntecului evreiesc. Ea culege orașele americane, culegînd pretutindeni piese folclorice. Recent, ea a întreprins un turneu în mai multe orașe, dînd concerte populare.

SPRE UNIFICAREA ORGANIZAȚIILOR EVREIEȘTI DIN S.U.A.

În S.U.A. a fost alcătuit un comitet în vederea unificării tuturor organizațiilor evreiești și constituirea unui organism reprezentativ. Aproape 20 organizații și-au dat pînă în prezent adeziunea la acest comitet, în fruntea căruia se află rabinul Wolfe Kelman, vice-președinte al Asociației rabinilor americani.

O seamă de personalități proeminente, printre care rabinul dr. Joachim Prinz, președintele Congresului evreilor americani, au salutat această inițiativă, exprimîndu-se în favoarea unificării organizațiilor evreiești americane.

KONSTANTIN SIMONOV ÎN ISRAEL

La sfîrșitul lunii aprilie, scriitorul Konstantin Simonov a sosit într-o vizită în Israel, ca invitat al Societății scriitorilor din această țară.

Stiri

CONFERINȚA SCRITORILOR DE LIMBA EBRAICĂ

La Tel Aviv a avut loc cea de-a 22-a conferință a scriitorilor de limbă ebraică.

NUMIREA UNUI MARE RABIN AL MAROCULUI

Consiliul comunităților evreiești din Maroc s-a întrunit la Casablanca pentru a examina chestiunea alegerii unui Mare rabin. Pentru acest înalt post au fost propuși trei candidați.

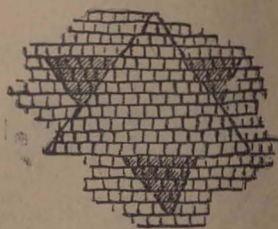
PREMIUL OSCAR 1965

Filmul cehoslovac „Prăvălia de pe strada mare“, înfățișînd tragedia deportării evreilor de către naziști, a fost distins cu premiul Oscar, cu mențiunea „cel mai bun film străin prezentat în S.U.A. în cursul anului 1965“.

În acest film, actrița Ida Kaminska, de la teatrul evreiesc din Varșovia, realizează o creație cu totul remarcabilă.

SALOM AS ÎN LIMBA RUSĂ

Publicațiile literare sovietice anunță apariția unui volum de nuvele ale lui Salom Aș în traducere rusească. Culegerea va fi intitulată „Oameni și zei“.

„STELE RĂTĂCITOARE“ ÎN ARGENTINA

Teatrul evreiesc din Buenos Aires și-a deschis stagiunea cu piesa lui Șalom Alechem „Stele rătăcitoare“, aducînd și în acest fel un omagiu marelei scriitor.

Stiri

ל'ג בעומר

(המסד פון זייט 11)

ס'האט א לאנגע צייט גע- האלטן, אז דער עלטסטער ריקומענט וועלכער ווייזט אן די עקספעניז פון די יידן אין בראילא, איז די רשימה דורך וועלכער מ'האט גע- קענט אין 1837 אלס אורחים, א צאל פון 14 יידן (אורחי, ראשי-המשפחה). א אמרע- קונג וואס ריז געוועזענער אונטערדריקטער פון די מלוכה-ארכיוון, פראג. מ'האט פאפערס, האט געמאכט אין 1935, האט ארויסגע- בראכט א ראקומענט וועלכער איז עלטער מיט 9 יאר פון דער רשימה.

ס'איז די רייד, פון דער „פאלקס-צייטונג פון 1828 פון די איינוווינער און די איינקומפן פון דער שטאט אין באזירק בראילא." פאלקס-צייטונג „איינבערג" געט לויט דעם עקסאמפלין און רעליגיעזן מצב און אויך לויט דער נאציאנאליסטישער איז געמאכט געווארן פונעם סערדאר גרינאטע סאוס, דער ערשטער פרעפערט פון ברא- ילא, נאך דעם וואס די שטאט איז באשריט געווארן פון אונטער דער סערקישער הער- שאפט.

אין „אליצא מערנאלי" איינע פון די פארשטע פון בראילא האבן אויך געווינט 21 יידישע משפחות און

כהונה" זיי אלע דערמאנט מיר מיט ס'פון יואל הכבוד. דער „כתר-תורה" וואס מ'האט געשראגן די לוחות תורה און געלענט, פאר- טרעט זי פון אונדער קהלה, איז אויך דערמאנט געווארן דורך דער ארכיוו פון דערמאנט וועלכער האבן זיך אויסגעצייכנט א אויפן גע- מיט פון דער יידישער קול- בור, ווי אויך אויף דעם פון דער וועלטלעכער וויסנשאפט. די דריטע פון די קראנצן „כתר מלכות", גלאנצט אויך ארויס פון די פונקט-בלעטער וואס מ'האט געליינט ביי דער איינדרוקטער פייט- רונג. מנהיגים פון קהלות, מוסדות פון סילו און סענ- פלע, גרינדער און שולן און שפיטעלער, פון ביבליאטעק און לערן-היידער, א גאנצע פליעאדע פון מענטשן פון גוט-וילן, וועלכע האבן גע- ווייזטס זייער ענערגיע און טאלאנט דער אוואולאטונג פון דער קהלה. און אויך איז שטאלט, אס די אלע וואס דערגאנצט די דריטפאקט קראנצן פון וועלכער דער תנא רבי שטעטל רעדט אין זיין מאמר פון פיקי אבות. „זכר שמואל עולה על גביהו" אבער דער „כתר

נישער בראילא" (1832) — 1866) און פון דער רשימה פון די 14 יידן, אנערקענט אלס אורחים, קענען מיר אויך וויסן וועלכע זענען גע- ווען די יידישע באשעפטי- קונגען צוריק מיט 140 יאר. ס'רוב פון זיי האבן זיך גע- צויגן די חזונה פון פאלאנ- דישע מלאכות, שטייער, ספאלעריי, שוספער, היסל- מאכעריי, נלעוועריי, כלע- כעריי, א.א. ס'זענען אויך געווען יידישע האפן-ארבע- סער. די אנדערע האבן זיך אפגעגעבן מיט מוסחר, איינער פון די 14 יידן „אורחים", ישראל יעקב באגאר איז גע- ווען א גרויסער סוחר פון וואל. אן אנדערער, ויסא וויי- טרוב, איז געווען א חלפן. ספעלעכע האבן געהאלטן קרע- טשעס. ס'זענען נאך געווען צווישן זיי מעקלער, סוחרים פון אלטווארג, סוחרים, שפייז- הענדלער, פלייש-העקערס, כעלענלעך, מלמדים, שמשים און שוחמים.

די גרויסע שול פון בראילא

איינע פון די עלטסטע שולן פון בראילא איז די „גרויסע שול". לכתחלה, איז די שול וועלכע מ'רופט „די גרויסע שול" זינט מ'האט זי איבער- געבויט און גרעסער געמאכט — געווען זייער א קליינע און באשיידענע בית-התפילה, מיט אזא גינדיקער ספעליע, אז מ'האט זי געקאנט דער- רייכן מיט דער האנט. כדי אריינצוגיין אין שול, האט מען באדארפט זיך א״יבויגן און אראפגיין עפעלעכע סרע- לעך, ווייל די ברוק איז גע- ווען גינדיקער פון דער גאס. ווער זענען געווען די ער- שטע גרינדער פון דער שול אין דעם פונקט פון דער שול איז פארשריבן צווישן די ערשטע גבאים, שמואל ש- פער, ס'ווייזט אויס א זון פון איינעם פון די 14 יידן אורחים פון בראילא.

א בייטראג צו דער געשיכטע פון די יידישע קהלות פון רומעניע.

די יידן אין בראילא אנהייב פארקן יאר הונדערט

ווען פארשריבן אין דער רשימה זענען געווען די איי- נעקע אין דער שטאט, וועלכע האבן געהאט דאס רעכט צו באזיגן איינגענומען, זייענדיק אנערקענט אלס אורחים. די אנדערע יידן, אין צאל פון 58 משפחות, זענען געווען נאך פאלערירטע (געדולדע- פט), ווייל זיי זענען פאר- געקומען אויך די בא- ערגען אנדערש און צייטוויי- ליג אונטערגעשטיצט.

אין 1837 האט געווינט אין בראילא א סך הכל פון 72 ראשי-משפחה.

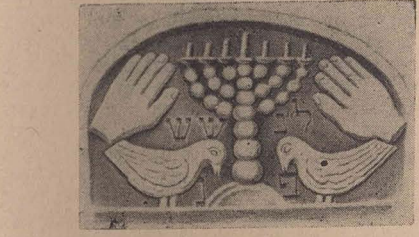
די 58 יידן, „נעקומענע פון ערגעץ אנדערש" און פארקענטע אלס פרעמדע און אדער-פריי, זענען געווען כמעט אלע אפשאמליקע פון דער פאלערירטע און אפילו די וואס זענען געשאפטע אונטער די ריישישע און פריישישן שוץ האבן אויך געהאט זינעלעכע אפשאמלונג, נאך כדי זיך צו שוין פון די מאכט-דריפות, האבן זיי זיך געקויפט דעם שוץ מיט נעלם לויטן מנהג פון יענע צייטן. פון דער „איינבערג" רשימה פון אלע ברעסלע- וועלכע געפונען זיך אין דער שטאט בראילא, — רשימה וועלכע מיר גענען פון ג. יארגאס בוך „די ערשטע יארן אין דער נייער רומע- נישער קהילה" (אין ווייניקע זייטן 1828).

1. אברהם, געבערער פון זיירנס.
2. משה, כאכאמבאשא. 3. דוד, מאנאפאטור-סוחר. 4. וויטלסאנד. 5. סאלאמאן. 6. אהרן. 7. ליבוב. 8. אליעזר (אלח), זידע-וועכער. 9. הערש, קרעטשער. 10. פייזיש, שניידער. 11. משה, שותף מיט דוד דער מאנא- פאטור סוחר. 12. שמעון. 13. זיידע-וועכער. 14. יצחק, זידע-וועכער. 15. איציק, משרת. 16. דוד, זידע-וועכער. 17. שניידער. 18. מאשא. 19. בערעק, שניידער. 20. משה, שניידער. 21. ליבוב.

נעמלעך: 3 אונגעזענע מש- פחות, 9 פון מיטלעסטאנדר, און 9 ארימערע משפחות. אין דעם, פונקט פון אלע משפחות וועלכע האבן זיך געפונען ביי דער פאלקס- צייטונג אין אלע דערפער ארומ בראילא אין דער שטאט בראילא געפונען מיר פארצייכנט אויך די נעמען און אליאזע מערנאלי. (5) דער זענען זיי פארצייכנט נאך מיטן פארגאמען.

די נעמען און די באשעפ- טיקונגען פון די יידן אין 1828 זענען: אונגעזענע משפחות 3, געבערער פון זיירנס 1, משה, כאכאמבאשא. 3. דוד, מאנאפאטור-סוחר. 4. וויטלסאנד. 5. סאלאמאן. 6. אהרן. 7. ליבוב. 8. אליעזר (אלח), זידע-וועכער. 9. הערש, קרעטשער. 10. פייזיש, שניידער. 11. משה, שותף מיט דוד דער מאנא- פאטור סוחר. 12. שמעון. 13. זיידע-וועכער. 14. יצחק, זידע-וועכער. 15. איציק, משרת. 16. דוד, זידע-וועכער. 17. שניידער. 18. מאשא. 19. בערעק, שניידער. 20. משה, שניידער. 21. ליבוב.

די יידן וועלכע זענען גע- פארשטע פון די פארשטע פון בראילא האבן אויך געווינט 21 יידישע משפחות און

מודע

דעם ערשטן אויפערנאכט שבועות (24-טן מאי 1966) וועט דער רב הכולל דר. דוד משה רון האלטן אין דער קארישול די דרשה: „תורה שבכתב — דער כוח פון דעם געשטיינעטן ווארט".

דאנערשטיק דעם צווייטן טאג שבועות (26-טן מאי 1966) 10,30 פארווייטאג, פאר יחזק, וועט דער רב הכולל האלטן אין דער קארישול די דרשה: „סיני און מוריה — תורה און עקדוה".

ידיעות פון חברה ש"ס

שבח דעם 18-טן מאי 1966 ערב ל'ג בעומר (פרשות אמור) איז דער געזונד ביי דער חברה ש"ס געהאלטן געווארן פונעם רב הכולל דר. דוד משה רון. א גרויסער עולם איז געקומען אויסהערן די דרשה וועלכע האט אויפגעלעבט די וויסנשא- רישע געוואלטע פונעם גרויסן רבי שמואל בר יוחאי ז"ל. מ'האט דא געפראוועט א שלש-סעודות, ביי וועלכער הרב י. מ. מאדילוס האט געזאגט דברי תורה איבער דער סדרה פון דער וואך.

אפרוהייער אונטער רעליגיעזער השגחה

די מעדעראציע פון די יידישע קהלות, האט אפגענומען סאט-מיט- לען אז אויך אפרוהייער פון עקדוה, בארעקט און קריסטיאן, זאלן אויך דאס יאר פונקציאנירן אונטער רעליגיעזער השגחה. מ'האט פירגענומען די נויטפארעם פון די אפרוהייער כדי די כלי- קודש, אפגעשטעלעכט, מנהיגים פון די רעליגיעזע אנשטאלטן מיט ווערע משפחות, זאלן זיך קאנען אפרוען אין גוטע באדינגונגען. מ'האט בייים מיט אין די בערג, האכענדיק אין איינהענגען די מעגלעכ- קייט פאצווישן כשרות.

דאס אפטייל כשרות איז אונטער דער השגחה פונעם רבנות הראשית און אין אלע אפרוהייער זענען פאראן בתי-מדרשים, אין וועלכע מ'האט געדאווענט ווערן יעדן טאג.

יוסף אפאטאשו

(המסד פון זייט 10)

דאך, ביידע זענען אונז, ווייך קענט איר אמת. לענגערע אפגאנגענע חאנס דער רעדנער איבער אפאטאשוס לעבט ווערן גאט-און-בר-כוונה. גאך לידער, קאנען גיין שוין נישט, איבער מאנגל אין פלאץ, זיך אפגעטון איבער דער אפאטאשוו. איינער מיר וועלן ענדליך דעם באריכט גענומען מיר נויטיק איינגענומען א פאר קורצע צייטאט פון אפאטא- שוט א דענע וואס ער האט געהאלטן אין 1938 מיטן טיטל „וואס איז יידישקייט", וועלכע דער רעדנער וואס מ'האט פארגעזען:

„ווען בכל האט געבויט אויך קולטור, געבויט טורעמס און וואקסענערעס, ווען די ענינאס האבן געבויט זייער קולטור, געבויט ספינסן האבן מיר, יידן, זיך אפגעגעבן נאכט ווארט, מיטן מאמר- בעשרה מאמרות נכרה העולם פון לאנד, און אויב סען האט אויפן כארג סיני פארטורעט צו מאכן בילדער און סקולפאטור, האט מען דערפאר פארקלאמירט דאס ווארט.

די יידישע קהילה ווערן קינסטלערישע ווערק קאנצטאנירן. אין ווייניקע יידישע לעבן איז נישט גע- ווען, האבן יידישע קינסטלער שטענדיק געהאט נאך „שיר השירים" ווען נישט „השירים" וואלטן מיר נישט געהאט שמואל הנדל'ס וויין לידער, הלוי'ס און נאנאלי'ס ליבעל-לידער, אלפאציעס „לכתב דור". מיר וואלטן נישט געהאט די ערשטע פון וואר, מיר וואלטן נישט געהאט יצחק לייבוש פרידל.

„אין א כראנא פון „שבת יהודה" ווערן דעציילט, ווי די איינפאמליקע האבן א שף מיט פאנאטישע יידן אפגע- לאזט אויף א וויסענשאפט אין דער וויסענשאפט זענען כמעט אלע אויסגעשטארבן פון הני- גער. בלויז זעצילע האבן זיך אוועקגעלאזט וואס איז יישוב. און צווישן די געצילעס איז געווען א קליינע משפחה — א שטאט א מאסע און צוויי קליינע יינגלעך. אויפן ווען איז די מאסע פון הונגער געשטארבן. דער פאטע האט גענומען די יינגלעך און איז געגאנגען ווייטער. פון הונגער האבן אדריי וואקסענעלעס. אז דער פאטער איז געקומען צו זיך אלס זיך אויפ- געבאט, האט ער זיך ארום- געזען, אז ביידע קינדער זע- ווייטיק האט ער זיך צעשיינן: רבונס ער עולם, ווי כ'זע וויסלס און איד זאל זיך

„אין א כראנא פון „שבת יהודה" ווערן דעציילט, ווי די איינפאמליקע האבן א שף מיט פאנאטישע יידן אפגע- לאזט אויף א וויסענשאפט אין דער וויסענשאפט זענען כמעט אלע אויסגעשטארבן פון הני- גער. בלויז זעצילע האבן זיך אוועקגעלאזט וואס איז יישוב. און צווישן די געצילעס איז געווען א קליינע משפחה — א שטאט א מאסע און צוויי קליינע יינגלעך. אויפן ווען איז די מאסע פון הונגער געשטארבן. דער פאטע האט גענומען די יינגלעך און איז געגאנגען ווייטער. פון הונגער האבן אדריי וואקסענעלעס. אז דער פאטער איז געקומען צו זיך אלס זיך אויפ- געבאט, האט ער זיך ארום- געזען, אז ביידע קינדער זע- ווייטיק האט ער זיך צעשיינן: רבונס ער עולם, ווי כ'זע וויסלס און איד זאל זיך

A detailed engraving of Moses standing on a rocky outcrop, holding the stone tablets in his left hand and pointing his right hand towards the sky. He is wearing a long, flowing robe and a turban. The background is dark and textured, suggesting a mountainous landscape.

די זענדונג ווערט איבערנעגעבן אויפדער 2 מיט 30 באנאכט
לויט גרינוויטש, ר. ה. 9 מיט 30 אין אינזא אין ניויאק,
10 מיט 30 אין אינזא אין כוונאס איירעס און סאנשעידעא,
11 מיט 30 אין אינזא אין ריא דע וואלעירא, און די קורצע
באזאיעס פון: 25,13; 25,40; 31,28; 31,55; 48,47;
48,78 מעטער, וואס איז נאך מיט פאגנדיקע פרעזענצן:
11.94; 11.810; 9.590; 9.510; 6.190; 6.150 קילאגראם.

צווישן דעם 10טן און 10-3
מאנאט, ד.ה. האָבן איר גרופע
הענטערס פאר פערסנלעכע
פאנעל קהלות פון יונגלעך
היינט, וועלכע פארענעמען דר.
מאנאט און פאטערלעך: מיט
דער פרוי, דר. שמואל סיר-
דאמיש, דאכטן ריבעאזשיט
און צוויי שטראלעך בא-
וואנט אונדזער לאנד, די געסט
האבן זיך באנוצט מיט דער
פערלעגנהייט זיך אים פאר-
ביינאנען צו שטעלן מיט אונז
דער קהלה און זיך נענטער
באקענטן מיט אירע אים
אנאליזע.

דעם 2-טן מאי אינדערפרי
האָבן די נעסט אָפּגעשטאַט א
זאָוו בי זער פּערזאָנלעך
פון די "דישע קהלות, וואו זיי
זענען ארופט, וואס דעם געוואָרן
פונעם רב הכולל דר. דוד
שמש רויז, פריינדענסט
זער פערזאָנלעך, אדוואָ. עסיל
שטער, דענסטראַט פּערסאָנל
מאָר, זיאל ס'ל, פּרסאָנ
דענסט פון דער בוקארעסטער
דישער קהלה, מאַכטן זאָ
לע, אָפּטיילונג זייסער און
זייער פערזאָנלעך, זימען
אָנוועזנער געווען, כלי-קושט,
באַס פון די שוול, סטויזיס
פון בוקארעסטער דעליגיעזע
שטאַטלעך.

דער רב הכולל האָט זיך
געווענט מיט אַ וואַרעטען
בליקס "האָט" צור געסט,
וואָס אויסגערורט די
צופרידנהייט האָט מ'ר קאָנט
זיך טרעפן מיט די חשובע
נהיגים פון דער יוגאַנטאַ-
טישער "ירשער קהלה. ער
ווייטער פאַרגעשטעלט דעם אָפּן
ווי ס'וויקלט זיך פאַנאָרע
אַפּס קהלה-לעבן ביי אונז.
זיין די פאַרשידענע אַנ-
גאַלטס. מיר לעבן בשכונת

וואס ער האָט געהאַלטן אַז
אַונט לכבוד זיין 25 יאָר־יקן
יובל פון שאַן (ניו־יאָרק
אַפריל 1935) האָט ער געזאָגט
וועגן זיך און זיין שרייבן:
„יעדער שרייבער האָט זיך
זיין וועג, זיין נוסח. זיין אנדערע
מען עס אינמיטן, שערעט

גלימה איבער זיי, איבער
ווערע סאמן און רייד. דער
סאף בא אפאמאן און
גענעריק נעווען און פארליבן
כחומד ביד הייצר" און נישט
ארקערט. ד. ה. דער שטאף
זיין די הענט פונעם באשע-
טער, נישט נאך דער "יוצר

דעם זיטן אפריל 1966
אָרטיסט, וואָס שליסן
ניבער געהאטן א פאָרסראַ
בוקארעשטער יידען
הוכה סאטער, אינער דעם
זיכער יום פֿאַרשטאָט.
דער פאָרסראַ איז איבער
געוואָרן געוואָרן דעם 10טן
אפריל.
שום רובינגעס פאָרסראַן
מען חסר אינטערסאנט
און באקערטויקע, אויז א
מיר ווילן מיטליין אויז אונד
עטריינען א קורצן איבער
בלק דערפון. מיר האָבן
אגיסל פארשפּעטיקט מיט דעם

נען זיך נישט צופיל אָן, האָבן
נישט קיין חבל-לירה. מען
ענשט די קראנען, און לעבן
שטראַמט, לעבן „שערנעט“.
ס'פּרענט זיך בלויז — וווּה?
סיין שרייבן ווערט דעגלידט
פונעם געראנק, נישט פון
פרייער אינמיטציע“.

גארניס, וויל צווישן אויס-
שפאלן אין די ארבעטס-
דיקע טעג, ווען א צייטשריפט
הערשט אין אירע זייטן פאר
דעם און העברעיש, אויפ'ל
צו שרייבן איבער די צוגריי-
סונגען און די רעליזירונגען
אין אונזערע העלד, פאר און
אין די יום-טוב טעג, און
איבער דעם יום-טוב נופא. ווי
אוי זאגט דעם פרץ אין זיין "אויב
נישט נאך העכער". "ווערט
געעפנט" האט א רבי אר-
מיש טראגט צו פארזארגן?
"ירעלאד, קיי עין העלע,
דארפן פרנסה, שלום, גע-
זונט..." אין מיר פראפאר-
טירן די פרנסה, וועלן זאגן:
"וועגט, געשעפט" וואס א
צייטשריפט פון רעליזירונג
יינטום, זיך העכט צו זיין
אין די פסח-טעג? אוי אז
מיר וואגן געמוסט אפ'לעגן
דעם באריכט איבער דער
זיידענדיגסטער געזעצ.

„אין א כרוו וואס שלום
עליכם שרייבט אפאפאשין
וואגט ער צווישן אנדערע:
„איר האָב טורא און שלעכט
שרייבן זונעם איר נישט פּעק.“
„נאָך האָט איר געשענקט א
סאָלאַנג און נישט קיין נע-
ווייטלעכען סאָלאַנג.“

י. אַפּאָשן, דער קלאָר-
זעער און וואר-ניכערער, האָט
אמאָל אליין גאנגן שארף כא-
ראַכצערזיידע זיך און זיין
ארט שרייבן. אין אַ רעכע

הרב הכולל דר. דוד משה רוזן שליט"א

שבועות געדאנקען

דער מענטש און דאָס ספר

שאל ראסקין

רות: אחרי הקצרים...

זאמל, אריינשלאגנדיקערער
פון זיי זיין צושיינער.
אן אלעס פאלקס לעבער
פאלס אנדו אויס דעם וועג
אנשטעלן גיטן, אויף דעם
אזש, אויף א גרויסער
פארינער ברוי וועלן מיר
שאנען צו די צייטן פון
שלום און גליק.
אויף דער דאָזיקער פאזי-
רענער ברוי, — א סימבאָל
פון דעם רויזן כוח פון דער
לער, שאנען מיר היינט צו
די האָרדאָנאָס פון ווילשאַנער
און שלום. די ערשטע מיר
וואָס מיר האָבן נעמאכט אויף
אַס דער ברוי, זענען געווען
די פון די עשרת הברות. אַס
דאָס איז די באדייטונג פון
שבועות, דער יום טוב פון
מתן תורה.

דער מענטש האָט פּעס
צונעררייט צו זיין ברויט
דעם אומשאצבארן אוצד און
האָט נישט געלאָזט שוין וואָ
אויס בא אים ארויסרייסן, ווי
לאָרנדיק ס'זאָל נישט געווען
זיין די פלאַמען פון די אומ-
דא פּעס פון מיטום ביו פאַר-
קוועמאדא אין פון אים ביו
היפלען, זענען זיי נישט גע-
ווען אומשאַנער צו פארניכטן
דעם דאָזיקן ווונדערלעכן
אוצר.
דער מענטש מיטן ספר אין
די הענער האָט זיך אויפגע-
הויבן אלץ העכער. אים צו-
פונם געניט זיך א רויזער
בארג, וואָס באשטייט פון אן
אומעדלעכן הויפן ספרים,
וואָס אלע דורות האָבן אָנגע-

אַס דערפאר האָבן זיך די
צען מענטשן גענוצט פרינציפן,
וואָס זענען געגעבן געוואָרן
אין דעם זעלבעם סאָג פון
חורש סיון, אָן א שיעור
פארמערס. קיינמאל איז דאָס
קרוגל פון תורה נישט אָנגע-
געפילט געוואָרן. הונדערטער
און פויןונדערט דורות האָבן
דורשט געטרונקען פון איר
קוואל. וואָס מער זיי האָבן
געטרונקען אלץ דורשיקער
זענען זיי געוואָרן. דער מענטש
מיט דעם ספר אין דער
האנד — דאָס ביזל וואָס
שטעלט פאַר משה'ס מיט די
עשרת הברות — האָט זיך
פארפלאַכט אין אַן א שיעור
קעמפלאַרן, אין משך פון
אלע דורות.

די תורה האָט זיך געלאָזט
אין וועג אריין. וויפיל מניעות
האָבן זיך איר נישט געשטעלט
אין וועג: אין אלע צייטן
האָבן זיך געשונען נאיווע מי-
איינמאל וואָס האָבן געמיינט
אז זיי וועלן איר קענען פאר-
שטאָפן דאָס מויל, נישט
קלייבן דער סור פון די מעכ-
פארשטעלט דעם וועג דעם
ספר. דער כוח האָט אסך
מאָל געברוּחט צו דערשיקן
דעם שכל.
דער מענטש האָט אָבער
קיינמאל נישט אָנגעוואָרן דעם
צוטריו אין דעם זיג פון דער
לער וואָס געטראָפן נע-
רעכטיקייט. קיין שום שיעור
האָט נישט געקאָנט פאר-
שפרייטן איר שאַרף מיט אז
געשיינדליכע ווי די תורה.
„די מאָס פון די נייסיקייט
ווערן איז נישט דויעלעכע ווי
פון די מאַסעריעלע, לערנס
אונדו רבי זיך אין סמכא
ברכות מ'. אויפן מאַסעריעלע
נעכט, קאָן א ליידער קרונ
אריינמען ווערן, דאקענן
דער פילער קרונ האָט שוין
נישט קיין פלאַך פאר אז
זא. אָבער אויפן נייסיקייט
נעכט, אויב דער „קרוג“
איז ליידליך, אין אן עבירה
וואָס ר' ניסם אין אים אריין,
ווייל ער קאָן נאָמיט אויפ-
נעמען. פארקערט אָבער, וואָס
פולער ער איז, אלץ מער קאָן
ער אריינמען נייע אין נייע
ווערן.“

לערנס. זיי זענען אָבער נע-
ווען דער מאַסעריעלע פון א
קאסע פריויליגירטע, וועלכע
האָבן נישט נאָר געוואָלט זיין
די באהערשער פון אלע מא-
סעריעלע רייכטומער, נאָר
אויך פון די נייסיקייט. זיי
זענען געווען פארדורשיקט צו
קלייבן דער סור פון די מעכ-
פארשטעלט דעם וועג דעם
ספר. דער כוח האָט אסך
מאָל געברוּחט צו דערשיקן
דעם שכל.
דער מענטש האָט אָבער
קיינמאל נישט אָנגעוואָרן דעם
צוטריו אין דעם זיג פון דער
לער וואָס געטראָפן נע-
רעכטיקייט. קיין שום שיעור
האָט נישט געקאָנט פאר-
שפרייטן איר שאַרף מיט אז
געשיינדליכע ווי די תורה.
„די מאָס פון די נייסיקייט
ווערן איז נישט דויעלעכע ווי
פון די מאַסעריעלע, לערנס
אונדו רבי זיך אין סמכא
ברכות מ'. אויפן מאַסעריעלע
נעכט, קאָן א ליידער קרונ
אריינמען ווערן, דאקענן
דער פילער קרונ האָט שוין
נישט קיין פלאַך פאר אז
זא. אָבער אויפן נייסיקייט
נעכט, אויב דער „קרוג“
איז ליידליך, אין אן עבירה
וואָס ר' ניסם אין אים אריין,
ווייל ער קאָן נאָמיט אויפ-
נעמען. פארקערט אָבער, וואָס
פולער ער איז, אלץ מער קאָן
ער אריינמען נייע אין נייע
ווערן.“

דער טויזנטערקער פאַר-
האנט גייט אויף. אויפן היי-
טערניגער פון א שפייז בארג,
זען מיר א מענטש וועלכער
דריקט צו צו זיין ברויט אן
אוצר. ער דריקט אין אלע פער-
לער און מיט ליכט. אויף זיין
פנים קאָן מען נישט ליינען
נאָרנישט פון דעם נירוק
וואָס וויל דעם אוצר באהאלטן
נאָר פאר זיך, נאָר פארקערט,
ער שטראַלט מיט דער העכ-
סטער פרייד פון אינעקשענ-
קען. דער מענטש טיילט, האלט
אין אירן טיילן אין אלע פיר
עקן פון דער וועלט, איבער
די האָרדאָנאָס פון דער גע-
שיכטע, ווארפט דעם דאָס
ראָזיקע רייכטום אין אן
אומאויסערלעכע פארשווע-
רונג. און די וואָס באקומען
א חלק פון די ראָזיקע איירל-
שטייגער באהאלטן זיי נישט
פאר זיך, נאָר פארטיילן זיי
ווייטער. וואָס מער זיי נעבן
אונזער אנדערע, אָלץ רייכער
ווערן זיי אליין, אָנשטאָט זיי
זאָלן אָרעמער ווערן.
א נייסיקייט קייטן-רעאק-
ציע; אַס דאָס האָט מיט זיך
פאַרגעשטעלט דער אוצד פון
תורה וואָס איז אראָפגעג-
דערט פונעם בארג סיני —
און די הענט וואָס האָבן זי
אריינגערופן זענען געווען די
הענט פון משה רבנו.
פאר די עשרת הברות
זענען איר געווען אנדערע

די קרוין פון גוטן

נאָמען ...
ל'ג בעומר אין דער
בוקארעשטער כאָר-שול

פון דער בוקארעשטער יידיש
שער קהלה, גבאים פון די
שולן פון בתי מדרשים א.א.
דער רב הכולל דר. דוד
משה רוזן האָט געהאלטן א
דרשה, אין וועלכער דער חסד
השני איז געווען אַס דער
מאחר פון רבי שמסון בר
יוהאי, וועלכער ווערט דער-
מאטש אין דעם סאָג, אין
אלע יידישע קהלות.
אַרטיסטירנדיק זיך נאָך דער
דאָזיקער לערע און אנאליז-
ירנדיק זי, האָט דער רב אַ
כולל אָנגעוויזן די אנטשייד-
ליקע ראָלע וואָס די יעניקע
וועלכע האָבן געטראָגן מיט
וויידע און קאָמפּעסענץ, מיט
איערגעגעבנקייט און ליכט
צום פאָלק, דעם כתר-כהונה,
האָבן געשפילט אין דער בוי-
דעם קארעשטער יידישער קהלה.
די רבנים פון אונדזער קהלה
האָבן פארנומען א כבבויק
אַרס אין דעם וועלט-בנות.
דער גאון ר' מאיר לייבוש
מליבס זי, מיט זיין פירוש
אויף דער תורה און די אַ-
דערט ספרים וואָס ער האָט
מחבר געווען, איז געבליבן
א שטערן אויף דעם וויחל פון
וועלט-יידינטום. די רבנים משה
גאסטער, מאיר בער, יעקב
ניעמינדאָווער זיך און פיל אַנ-
דערע טרענער פון דעם „כתר

אלע יאָר אין סאָג פון ל'ג
בעומר. אין אונדזער קהלה,
איז אָנגענומען געוואָרן אלס
א טראדיציע אז דער יום
הולוא"ה פון דעם וועלכער
האָט געהאלטן אז דער יום
טובי' דער נוסעל נאָמען, איז
העכער פון אלע אנדערע יום
דוּת טובות זאָל אויך זיין
דער יום הולוא"ה פון די
רבנים, כלי-הקדוש, און אנדערע
עוסקים בצרכי צבור באמונה
וועלכע האָבן דורך זייער
לבן און מעשים טובים,
פארשריבן זייערע נעסעס
אין פנקס פון דער קהלה.
אין איינזאָלנע מיט דער
טראדיציע, האָבן זיך די מע-
פליס פון דער כאָר-שול
פארזאמלט אין סאָג פון ל'ג
בעומר (פסח מאי 1966)
פארנאכט, אין דעם מקום
קדוש, ס'זענען אָנגענומען גע-
ווען די מנהגים פון דער
פערטראַציע פון די יידישע
קהלות בראש מיט רב הכולל
דר. דוד משה רוזן, שליט"א.

די קרוינע זענען פאראן
אויף דער וועלט: כתר-מלכות,
כתר-כהונה און כתר-מלכות,
אָבער דער כתר שם-טוב, די
קרוין פונעם גוטן נאָמען, איז
נגד כל, העכער פון אלע
אנדערע. (אבות פרק ד').
דער מחבר פון דעם מאמר,
רבי שמעון בר יוחאי ז"ל,
האָט געלעבט און געשאפן
צוריק מיט כמעט צוויי טוי-
זנט יאָר, אין די דראמאטי-
שע אומשטענדן פון בר-כוכ-
באס גרויסן אויפשאַנד קעגן
די רוימער. ער איז געווען
איינער פון די געזונדסטע
פערטיגער פון דער פלעטיק
דע תנאים, וועלכע האָבן פאַר-
קערט די קוויטשענען
פון דער יידישער עטיק. זיין
הויפט-ווערק, דער זוהר,
(גלאנץ) האָט דורכגעשפרייט
די יאָהודענטער און יאָר-
טויזנטער, פארשפרייטנדיק
זיינע לויכטדיקע שטראלן.
די ראָזיקע פלאַמיקע פער-
זעלעכקייט ווערט דערוואנט

וועגן „אקדמות“

דאָס פּאָעטישע כלי-
זיין, די מעטאפאָרן, די
פארגלייכע עמאָציאָנען
נאָך דע-היום מ'ס
זייער פרישקייט, אָריגנא-
ליטעס און בילדערישקייט.
דער מחבר וואָס פארמאָגט
אויסצושטעלן גענישקייט:
„אקדמות“ איז געשריבן
אין פערדן, וועלכע נאָמען
זיך אלע ביז דעם סאָג אויף
„ת. דער אָנהייב פון די
פערדן בילדעט אקאָרעסטיש
דעם אָר-ביו, נאָך וועלכע
עס קומט דער נאָמען פונעם
דיכטער, מאיר ביר רבי יצחק
און דאן דער פסוק „גדל
בתורה ובמעשים טובים אמו.
וחק ואמצי.“
נישט אומזינס האָט „אקד-
מות“ זוכה געווען גענייט
צו ווערן שבועות פאר קרי-
את-התורה, דאָנען דער
פּאָעטיש וואָקסער די יום-טוב-
דיקע שטימונג, עס שאפט זיך
די דערווייבנקייט צו האַרן
די עשרת הדברות.
דער אונדו באקאנטער ניגון
איז באשאפן געוואָרן דורך
ל. מומבאר אין 1870, פאר
דער גרויסער לאַנדאָנער שול
און האָט זיך פאַרשפרייט אין
בער אלע אשכנזישע קהלות.
די ספרדישע קהלות האָבן
אינגאנצן נישט אריינגעפירט
דעם מנהג פון „ל'ענען
אקדמות“.

מיטע שאפונג בלעזן תרגם
אויף אראמיאיש — און
אפילו דער מחבר איז
באקאנט. דער דאָזיקער פיוט
איז געשאפן געוואָרן אין
ווי-ס'יך ווונדערט פון רבי
מאיר ביר רבי יצחק, א מיט-
צייטלער און באקאנטער פון
רש"י.
כאָס עס איז נישט בא-
קאנט מער, ווי דאָס איינציגקע
ווערק זיין, זאָגט דאָס אָבער
עדות, אז רבי מאיר יצחק
איז געווען א געניטער מומחה
אין פּאָעטישער קונסט. קודם
ווערט דאָס קלאָר פון דעם
דערווייבענעם, אינספירירטן
אינזאָלט פון זיין שאפונג
און דאן איז פון דער מיט-
טעריער, געשטאָקער פאַרס,
איז וועלכער דער אינהאַלט
ווערט געבראכט.
„אקדמות“ איז א לויב-
געזאנג צו דעם באשעפער
און צו זיין ווונדערלעכער
יצירה, א דיכטערישע שיל-
דערוג פון דעם לויב, וואָס
די צדיקים וועלן באקומען
אויף יענער וועג, דורכ-
געדונגען מיט קבלה-גייסט.
דעם גייסט, איז וועלכע עס
האָט זיך געווינט די מיטל-
אקטעלעכע ליטעראטור.

דער יום-טוב שב-
עות איז פארבונדן אין
חזק פונעם אשכנזישן
יידינטום דעם וואָס
דערלעכן פיוט „אקדמות“
דער ניגון פון „אקדמות“ קומט
אויף אין זכרון גלייכצייטיק
מיטן באגריף פון שבועות,
זי למשל, דער ניגון פון „כל
דברי“, ווען מען דערמאנט
יום-כיפור.
חזק נאָך פסח, פלעגט
מען טאקע אין „חזק“ אָנ-
הויבן איינזאָלן דעם „אָנ-
דמות“ מיטן חזק ניגון,
פארטייטענדיק איר ווערטער
אויף יידיש אין דעם זעלבן
נוסח, אזוי ארום, אז דער
אַריינלער סעקסעס מיט דער
אויפגעצונגן וואָס זי צו-
ניימטפלאַכט אין איין גאנצן
און איז טאקע אזוי פארבליבן
אין זכרון.
„אקדמות, איירער איך הייב
אָן, אפילו צו רעדן...“
פון וואָס דער דאָזיקער
פיוט האָט זיך גענומען, האָט
אונדו דער רבי, פארשטייט
זיך, נישט געזאָגט. פאר אונדו
איז דאָס געווען א באשאַנד-
טייל פונעם גאנצן בנין פון
דער „תורה“, וועלכע האָט
אונדו אריינגעפירט און פאַר-
קניפט מיט „ידישקייט“.
דעריבער איז אפילו געווען
א שטיקל טורפירז, ווען מיר
האָבן זיך שפעטער דערוואנט,
אז „אקדמות“ איז א פאָק-

הרב הכולל דר. דוד משה רוזן שליט"א

האדם והספר

הרהורים

לחג השבועות

שִׁבְרָנוּ שִׁישׁ, לֹאֵל יִדֵּם לִישִׁים
מִסָּסוֹם לִפְיוֹ. לֹא פֶעַם, נִיתַן
הַסִּיף, לְרוֹחַב הַסֶּפֶר. פְּעָמִים
רַבּוֹת נִסְתַּה אֲלֻמִּית לְהַחֲזִיק
אֶת הַשֶּׁבֶל הַיָּשָׁר.

אִשְׁלֵם תְּלִסְדִּי מִשָּׁה לֹא
אִבְדוּ אֶת הָאִסּוֹן בְּנִצְחוֹן תּוֹרַת
הַצֶּדֶק. שׁוֹם חָרָב לֹא יִכְלֶה
לְחַבְרֵי אֶת לִבְשׁוֹ בְּאוֹתָהּ
הַמְהוּרֹת שֶׁהִרְבִּיעוּ חֻלְקָה.

כּוֹא וְרֵאָה שְׁלֹא כִסְרַת
הַקֶּבֶה, מֵרַת בִּצֵר וּדֶם. מֵרַת
בִּצֵר וּדֶם. כְּלִי רִיקוֹן מִחֻזֵּק,
שֶׁלֹּא אִינוֹ מִחֻזֵּק. סִרַת הַקֶּבֶה,
מֵלֵא מִחֻזֵּק, רִיקוֹן אִינוֹ מִחֻזֵּק
(בְּרִכּוֹת, ס.)

מֵרַת הַעֲרִיכִים הַרוֹחֲנִיִּים
אִינוֹ מֵרַחֵם אֶתֵּם חֲחֻמֵּי־
מִלְּפָרְנוֹ רַבִּי וְיֵאֵל כִּסְמָא
בְּרִכּוֹת מ'. בְּמִקְצֵעוֹ הַמִּסְרִי
כְּלִי רִיקוֹן לִכְלֵל עֲרִיכִים,
בְּעֵת שֶׁכְּלִי מֵלֵא אִינוֹ רִיקוֹן
לְעֲרִיכִים בְּאֵלֶּה. אִשְׁלֵם בְּמִקְצֵעוֹ
הַרוֹחֲנִי, אִם, "הַכְּלִי" רִיקוֹן הוּא,
לִשְׁאֹל מִסּוֹן כִּי וּבֵית קִיבּוּל
אִינוֹ קוֹלֵט כְּלוֹם, וְלִהְיֶה אִם
הַכְּלִי מֵלֵא, רִיקוֹן לֹא בִּשְׁבִיל
עֲרִיכִים, "חֲרִישִׁים לְבָקִירִים".

הֵנָּה כִּי מֵעֵלֶת עֵרֶקִי
הַמּוֹסֵר שֶׁנִּתְּנָה בְּשִׁשֶּׁה בְּסוּיוֹן
נִכְפְּלוּ לִפְנֵי קִין. מַעֲלֹם לֹא
נִתְמַלֵּא כִּי־וָה שֶׁל הָעֵרֶת.
דְּרוֹת לִמְאֹת וְיֵאֵלֶּם יִתּוֹ

עיונים
לחג השבועות

בשעת שעלה משה למרום אמרו
מלאכי השרת לפני הקב"ה: רבש"ע
מה לולד אשה כינוי? ... אמר
לו הקב"ה למשה: החזיר לתת
שובה (שבת פ"ח).
"החזיר". תבנית: החזיר לתת
אלהם כבוד תשובה. כי שאלו
המלאכים היתה: מה לולד
אשה כינוי? ... הרי יולד
אשה בעל יצרים רבים ואין יקבל
את התורה? ועל כן, "החזיר להם
תשובה". שהיה הנותנת: שמוס
שהם בעלי יצרים ללכתם על
קיום התורה ועל כבודם יצרים.
לא כן המלאכים שאינם בעלי
יצרים להם אין צורך בתורה.
ואכן כן השיב משה: "קנאה יש
ביונים?". "יצר רק יש ביונים
כס?"

(כונת לעתים)

ובל העט רואים את וְהָיָה
לְוִי' (שמות כ"י).

אמר הו"ל (מכילתא ויתרו
ורש"י): שהיו רואים את השטן.
הקנין הוא כי מצד השמיעה אי
אשר היה שישארו בהיום כבי
חוב: כי מי כל בשר אשר שמע
קול אלוהים היום סכר סחור
האש כמנו ויהי" (ברכות ה'
ב'ג'). אלא מכה זה שם ראו
ניתן בהם חיות להתקיים. וזה
שכתוב: (שם), "ותאסרו הן ה'
ראשו ה' אלוהינו את בבור ואח
קולו שמענו" (ראות ושמיעה)
היום היום ראוינו כי ידבר אלוה
קום את האדם" — שהיו רואים
את השטן ולכן — "ויהי", אבל
אם יוספים נהנו לשמוע — רק
לשמוע ולא לראות — את קול
אלוהינו עור ומתנו, כי מי כל
בשר אשר שמע קול וכו' — "ויהי"
— מבלי שיראה גם כן. (ובין
זה מביא בשם הג' "אשים
ולמן מרגלים) וכו' ויבאור דברי
הו"ל (שבת פ"ח): מה דכתוב:
"שמעו כי נגידים אדב"ה" (משלי
ח), "מה נגיד יש בו להשית
הלכות אף דברי תורה יש בהם
להשית ולהחיות", הריכוז
היה בו להשית מצד השמיעה
ולחיות מצד הראיה.

(ויבט לכ')

רות

והוא כי תמצתת אליה ללכת
אתה ותחלל דבר אליה" (א'
ח').

הו"ל (ב"ב פ"ו) מספרים על
ר' שמעון בן לקיש, שמר כאשר
קבל על עצמו ללמוד תורה
בביתו ולא יבול היה לעלות, כי
היתה מחמת כבודו של אדם.
והנה גם רוח מיד עסק קבלתה על
עצמה להתגבר חלש כוחה ויהיה
עליה להתאמץ ללכת. וזה שם
תוב: "והיא צריכה להתאמץ
ללכת" — שהיא צריכה להתאמץ
ללכת — ותחלל לרוב אלה,
כי ראתה בזה סימן שרצונה עז
לקבל על התורה ותמצות.
(תב ח"א ב', שבתת הר"ה)

המועדים בהלכה

שבועות

כמסנה ובתלמוד נקרא חג
השבועות בשם "עצרת". שם
זה מצינו במקרא רק בשבועי
של פסח ובשמיני עצרת, ולא
בשבועות. לראשונה אנו
מוצאים השם עצרת ביחס
לשבועות בתרגום אונקלוס.
...בשבתותיו... בשבועות
וביום הבכורים... בשבועות
תיכנס, מתרגם אונקלוס:
...בשבתותיו... וכבר עמד
על כך ב"פסיקתא זוטרתא",
אמר ר' טוביה ברבי אליעזר
ל' חזרתי על כל עניני המצוה
ערות ולא מצאתי חג שבועות
שנקרא עצרת, ורבותינו ל' חג
קראו ככל מקום עצרת לחג
השבועות, והוא לשון תרגום
דאמר אונקלוס הנה בעצרת
כון. אבל לא ביאר מעמו
של דבר. במקום אחר מצינו
לשבועות השם, "עצרת של
פסח": ראויה היתה עצרת של
לחיות רחוקה חמשים יום,
כשם שעצרת של פסח רחוקה
חמשים יום... לפי זה נקרא
עצרת מחמת היותה של החג
לפסח. ובספר "קדושת לוי"
לפירוש מברדע"ל כתב:
נשאלתי במדינת ליסא מפני
מה נקרא חג שבועות בשם
עצרת... והשבתי בשלשה אופ'
נים. אופן ראשון הוא על דרך
הפשט: אלא אחרי כל החגים
השנים שני מיני עבודת
להבורא ב"ה, הא' הוא בעשית
המצוה הישיר לחג פלוני,
כפסח אכילת מצה ודומיה,
והב' הוא איסור עשיית מלא'
רה, ובחג שבועות אינו כן,
כה מצוה אחת רהיניו שאנו
נעצרים מעשיית חמלאכה, ועל
זה נקרא בשם עצרת".

מסנהי שבועות:
נהנים לשמוע עשבים ב'
בית הכנסת ובבתים, וזכר
לשמחת מן תורה, שסביב
הר סיני היו עשבים, ככתוב:
נח הצאן והבקר אל ירעו אל
מול החר ההוא, הרי שהיה שם
כבשר".

הוא אחת מיצירותיו הראשונות
כתביו. זה נוצר באוסף
הפרסי של מ. ה. גאנו
באמסטרדם. ורק הצלע
צויר השער (שאנו נותנים
קלא בתצלום) מספיקה בכדי
לכנל סמיהו ופרטת מסגנונו
של האמן חקיע.

יחד את ציורי הספרים
אליעזר בן ישעיה מדינש-
קרייז ספר "הספד" (שנמצא
שלו משנת 1781 (שנמצא
בכ"י במוזיאון הוועזעש-
בדופסט), את האות שרי'
בער — הדליגו, אוזר העט-
תיקם של עקד הספרים ש-
בוניה ואת ציור אידיע.
המצייר האמן של פקס ההב-
רוז של עיר נאדקאנישעא,
חיים בן אשר אנשל, מורה
וסופר סתים מקיע, נמנה
על אלה שראויים לתפוס
נקוס חשוב בתולדות האמ-
נות היהודית.

הוא אחת מיצירותיו הראשונות
כתביו. זה נוצר באוסף
הפרסי של מ. ה. גאנו
באמסטרדם. ורק הצלע
צויר השער (שאנו נותנים
קלא בתצלום) מספיקה בכדי
לכנל סמיהו ופרטת מסגנונו
של האמן חקיע.

יחד את ציורי הספרים
אליעזר בן ישעיה מדינש-
קרייז ספר "הספד" (שנמצא
שלו משנת 1781 (שנמצא
בכ"י במוזיאון הוועזעש-
בדופסט), את האות שרי'
בער — הדליגו, אוזר העט-
תיקם של עקד הספרים ש-
בוניה ואת ציור אידיע.
המצייר האמן של פקס ההב-
רוז של עיר נאדקאנישעא,
חיים בן אשר אנשל, מורה
וסופר סתים מקיע, נמנה
על אלה שראויים לתפוס
נקוס חשוב בתולדות האמ-
נות היהודית.

הוא אחת מיצירותיו הראשונות
כתביו. זה נוצר באוסף
הפרסי של מ. ה. גאנו
באמסטרדם. ורק הצלע
צויר השער (שאנו נותנים
קלא בתצלום) מספיקה בכדי
לכנל סמיהו ופרטת מסגנונו
של האמן חקיע.

יחד את ציורי הספרים
אליעזר בן ישעיה מדינש-
קרייז ספר "הספד" (שנמצא
שלו משנת 1781 (שנמצא
בכ"י במוזיאון הוועזעש-
בדופסט), את האות שרי'
בער — הדליגו, אוזר העט-
תיקם של עקד הספרים ש-
בוניה ואת ציור אידיע.
המצייר האמן של פקס ההב-
רוז של עיר נאדקאנישעא,
חיים בן אשר אנשל, מורה
וסופר סתים מקיע, נמנה
על אלה שראויים לתפוס
נקוס חשוב בתולדות האמ-
נות היהודית.

הוא אחת מיצירותיו הראשונות
כתביו. זה נוצר באוסף
הפרסי של מ. ה. גאנו
באמסטרדם. ורק הצלע
צויר השער (שאנו נותנים
קלא בתצלום) מספיקה בכדי
לכנל סמיהו ופרטת מסגנונו
של האמן חקיע.

יחד את ציורי הספרים
אליעזר בן ישעיה מדינש-
קרייז ספר "הספד" (שנמצא
שלו משנת 1781 (שנמצא
בכ"י במוזיאון הוועזעש-
בדופסט), את האות שרי'
בער — הדליגו, אוזר העט-
תיקם של עקד הספרים ש-
בוניה ואת ציור אידיע.
המצייר האמן של פקס ההב-
רוז של עיר נאדקאנישעא,
חיים בן אשר אנשל, מורה
וסופר סתים מקיע, נמנה
על אלה שראויים לתפוס
נקוס חשוב בתולדות האמ-
נות היהודית.

מהיצירות של הגראפיקאי
חיים בן אשר אנשל

האמן הצעיר והמקצועי ועל ידיו
מספר המסמכות והגראפיקא-
פיים בהם מצאו להן משכן
וגאולה יצירותיו של חיים בן
א"א גדלו בשנים.
א"א מ. מ. איילי הורית
שיש בס ברגותיו (משרד
הגדה של פסח ובשנת 1770
בכתב-יד שנעתקה וצוירה
על יד האמן שלנו. "הדור"
1964). ואף שלא נוכח שום
שם של מעתיק והוציא ב'
הגדה זו, והמקום, התאריך,
הכתובה והציור מעידים על
מחברו. כמה מהמסמכים
נותנים לנו בעופה הגרמנית
באותיות עבריות (אדרי הוא.
אחר מי יודע, כתב גדיא).
כנראה, היתה הגדה זו מ-
יועדת למכירה ומשום כך
כתב המחבר על שורה פסוקי
בכתב-יד, מפני ידיו של
בגליון מספר 136 של כתב
העת שלנו פיסמונו — על
סמך אמרו של הרב הנהג-
פס"מ. ריכסו — א"א אלו
פרטים על חצייר והגדה
של פסח וזייס בן אשר אנשל
ו'ל חקיע. הודות לעבודת
החוקר של הרב דר. שייבר
זינו נהנינו לפרטים נוספים
בגלגל לזיווי וליצירותיו של
האמן החשוב הזה, שבצל
ונכל לנחלתו כאחד מחזאי
האמנות העברית בציור
וגראפיקה באירופה ובכל
העולם כולו. והנה כמה מפר-
טיקיותיו של הרב שייבר.
על סמך ההקדמות שבציוריו
עד היום, יש לקבוע שזאנו
היה גר בקיעה החל משנת
1723, שנה שבה נזכר האמן
ברשימת התושבים כמורה
("scholae rector") למד
של בית ספר. ובואי קיבל
על עצמו גם תפקיד של סופר
סח"ס, בכדי להגיע לנקודת
הכנסה נוספת. וכן העתיק

